

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO
Planu ogólnego miasta Częstochowy

SPIS TREŚCI:

1. Zawartość i główne cele projektowanego dokumentu. _____	2
2. Metody zastosowane przy sporządzaniu prognozy. _____	2
3. Propozycje przewidywanych metod analizy skutków realizacji projektu. _____	3
4. Stan środowiska obszaru objętego ustaleniami projektu. _____	4
4.1. Ogólna charakterystyka. _____	4
4.2. Budowa geologiczna. _____	5
4.3. Warunki hydrogeologiczne. _____	6
4.4. Warunki hydrograficzne. _____	8
4.5. Warunki glebowo-rolnicze. _____	10
4.6. Warunki przyrodnicze. _____	11
4.7. Warunki klimatyczne. _____	15
4.8. Walory krajobrazowe i wartości kulturowe. _____	16
4.9. Powietrze. _____	16
4.10. Hałas. _____	17
4.11. Promieniowanie elektromagnetyczne. _____	19
4.12. Obszary chronione i wymagające ochrony. _____	20
5. Ocena stanu środowiska. _____	20
6. Prognoza dalszych zmian w środowisku w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu. _____	21
7. Stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem. _____	22
8. Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym. _____	22
8.1. Poziom międzynarodowy, wspólnotowy i krajowy. _____	22
8.2. Poziom regionalny. _____	23
9. Przewidywane znaczące oddziaływania na komponenty środowiska. _____	23
10. Oddziaływania skumulowane. _____	30
11. Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko. _____	30
12. Propozycje rozwiązań alternatywnych do rozwiązań zawartych w projekcie. _____	30
13. Transgraniczne oddziaływanie na środowisko. _____	30
14. Streszczenie w języku niespecjalistycznym. _____	31
15. Wykorzystane materiały: _____	35

1. Zawartość i główne cele projektowanego dokumentu.

Podstawowym zadaniem planu ogólnego (zwanego dalej planem) jest określenie stref planistycznych, stanowiących profil funkcjonalny na potrzeby szczegółowego określenia zasad zagospodarowania terenów, w drodze decyzji o warunkach zabudowy lub miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Określenie ww. stref powinno uwzględniać wiele uwarunkowań i aspektów - w tym również celów środowiskowych tj.:

- ochrona środowiska przyrodniczego i krajobrazu,
- ochrona środowiska kulturowego,
- ochrona dóbr materialnych,
- racjonalne kształtowanie przestrzeni publicznych,
- zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy.

W obecnym stanie zagospodarowania, przedmiotowy obszar jest użytkowany w sposób typowy dla obszarów miejskich, jednak z wyraźnym udziałem otwartej przestrzeni, gdzie była lub nadal jest prowadzona gospodarka rolna. Plan ogólny ma na celu wydzielenie stref planistycznych z określeniem dopuszczalnych przeznaczeń i podstawowych parametrów zabudowy i zagospodarowania. Plan ten po wejściu w życie, zastąpi obowiązujące studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Podstawę prawną opracowania prognozy stanowi art. 51 ustawy z dnia 3 października 2008 r. udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2024 poz. 1112 z późn. zm.), zwanej dalej ustawą. Stosownie do Art. 13d. 1. ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1130), strefy planistyczne związane z funkcją mieszkaniową wyznacza się w pierwszej kolejności na obszarach, dla których w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego określono przeznaczenie umożliwiające realizację funkcji mieszkaniowej, obszarach uzupełnienia zabudowy oraz obszarach z istniejącą zabudową o funkcji mieszkaniowej, z wyłączeniem luk w tej zabudowie, biorąc pod uwagę uwarunkowania, o których mowa w art. 13b ww. ustawy. Plan ogólny nie jest bezpośrednio powiązany z dokumentem studium, jednakże dotychczasowe kierunki zagospodarowania przestrzennego zostaną w większości podtrzymane, ponieważ wynikają wprost z uwarunkowań środowiskowych.

Ponadto projekt planu ogólnego powiązany jest z dokumentami:

- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego,
- opracowanie ekofizjograficzne, w zakresie wymagań, o których mowa w art. 72 ust. 1–3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska.

Powiązania planu w bardziej odległych relacjach dotyczą wielu aktów prawnych oraz dokumentów strategiczno-planistycznych, obowiązujących zarówno na szczeblu lokalnym, regionalnym, krajowym jak i wspólnotowym.

2. Metody zastosowane przy sporządzaniu prognozy.

Prognoza została sporządzona w oparciu o identyfikację, analizę i ocenę potencjalnych oddziaływań na środowisko, związanych z realizacją ustaleń planu ogólnego. Mogą one dotyczyć takich komponentów środowiska jak: wody powierzchniowe, wody podziemne, powietrze, ukształtowanie terenu, gleba, klimat akustyczny i bioróżnorodność. W związku z tym zakres przedmiotowego opracowania obejmuje zagadnienia w zakresie przewidywanych zmian w strukturze funkcjonalno-przestrzennej i oceny ich oddziaływania na środowisko, a także możliwości realizacji rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań.

Prognozę sporządzono przy zastosowaniu metod opisowych, charakteryzujących istniejący stan zasobów środowiska z uwzględnieniem istniejących i przewidywanych znaczących oddziaływań oraz obszarów

prawnie chronionych - nawet jeżeli występują poza obszarem planu lecz są z nim w pewnym sensie powiązane. Ocenę ewentualnych zagrożeń, poszczególnych komponentów środowiska oraz ich analizy jakościowe, oparto m.in. na danych z państwowego monitoringu środowiska.

Określenie skutków środowiskowych nastąpiło w oparciu o istniejące zagospodarowanie, przeznaczenie terenów w obowiązujących planach miejscowych oraz potencjalne przeznaczenie możliwe do uzyskania w drodze decyzji o warunkach zabudowy. Uwzględniono też kierunki zagospodarowania określone w dotychczas obowiązującym studium, celem porównania dotychczasowych możliwości zainwestowania terenów, przed wejściem w życie planu ogólnego. W zależności od stosunku projektowanego zagospodarowania do zagospodarowania istniejącego lub możliwego do uzyskania (do czasu wejścia w życie planu ogólnego), rozpoznano skutki środowiskowe pozytywne i negatywne, których rodzaj i znaczenie opisano w niniejszej prognozie.

3. Propozycje przewidywanych metod analizy skutków realizacji projektu.

W związku z ogólnym charakterem projektowanego dokumentu można zaproponować metody analizy jedynie podstawowych elementów środowiska. Natomiast bardziej szczegółowe metody powinny się określać dla bardziej sprecyzowanych przedsięwzięć, realizowanych na podstawie planów miejscowych lub decyzji o warunkach zabudowy. Monitoring skutków środowiskowych realizacji ustaleń planu ogólnego może się odbywać w oparciu o wyniki pomiarów uzyskanych w ramach państwowego monitoringu środowiska lub też w ramach innych badań prowadzonych przez organy administracji oraz podmioty gospodarcze działające na obszarze gminy.

Proponuje się poniższy zakres i metody analizy dla najbardziej strategicznych elementów środowiska.

Element środowiska	Metoda	Częstotliwość
Klimat akustyczny.	Sugeruje się analizować hałas w oparciu o mapę akustyczną oraz pomiary hałasu sprawdzające skuteczność zabezpieczeń akustycznych.	Co 5 lat.
Powierzchnia biologicznie czynna.	Analiza ortofotomap i zdjęć satelitarnych. Zaleca się również prowadzić monitoring z wykorzystaniem danych przestrzennych: ewidencja gruntów i budynków, krawędzie ulic zawartych w Systemie Informacji Przestrzennej.	Co 5 lat.
Powietrze (stan zanieczyszczeń).	Analiza wyników uzyskanych w ramach państwowego monitoringu środowiska, monitoring prowadzony przez gminę oraz podmioty gospodarcze, analiza wyników kontroli podmiotów gospodarczych (Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska), kontrola systemów grzewczych. Szczególnie istotny dla obszaru opracowania będzie wskaźnik stężenia pyłu PM10.	Co rok oraz doraźnie w przypadku zgłoszenia naruszenia prawa.
Wody powierzchniowe i podziemne (stan zanieczyszczeń).	Analiza monitoringu prowadzonego przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach.	Co rok oraz doraźnie w przypadku zgłoszenia naruszenia prawa.

W celu uniknięcia powtarzania monitoringu, zaleca się skorzystanie z już istniejących systemów monitoringu. Powyższe dane oraz raporty o stanie i jakości poszczególnych elementów środowiska powinny być gromadzone i przetwarzane w Urzędzie Miasta Częstochowy.

Ponadto na obszarze opracowania, również należy przeprowadzać w miarę regularnie:

- monitoring systemów unieszkodliwiania ścieków,
- kontrolę podczyszczania wód opadowych,
- kontrolę systemu gospodarki odpadami,
- monitoring stanu obiektów dziedzictwa kulturowego.

4. Stan środowiska obszaru objętego ustaleniami projektu.

4.1. Ogólna charakterystyka.

Położenie miasta	Północna część województwa śląskiego, na styku trzech mezoregionów geograficznych – Wyżyny Częstochowskiej, zwanej potocznie Jurą, Obniżenia Górnej Warty oraz Wyżyny Wieluńskiej. Mezoregiony te należą do podprowincji – Wyżyny Śląsko-Krakowskiej.
Położenie obszaru względem miasta	Północna część podmiejska.
Powierzchnia	Okolo 159,72 km²
Poziom terenu	w granicach 236-317 m n.p.m.
Ukształtowanie terenu	Ogólnie płaskie. W obrębie miasta wysokości kształtują się na poziomie 250–270 m n.p.m. , natomiast wysokość wzniesień wynosi od 280 do 317 metrów. Góra Ossona to najwyższe wzniesienie 317 m n.p.m. Pozostałe wzniesienia w granicach miasta to m.in. Jasna Góra, Błeszno, Prędziszów, Liszka, Góry Kawie, Parkitka. Tereny położone najniżej znajdują się w dolinie rzeki Warty, na wschód od Mirowa (około 236 m n.p.m.).
Stan użytkowania i zagospodarowania	Zagospodarowanie typowe dla średniego miasta. W centrum i w śródmieściu dominują tereny mieszkaniowe, mieszkaniowo-usługowe i usługowe. Na śródmiejskich obrzeżach, poza zespołami zabudowy jednorodzinnej stosunkowo duży udział ma przemysł, zakłady rzemieślnicze i usługi ponadlokalne. Na peryferiach miasta występują rozległe tereny otwarte - rolnicze i po rolnicze.
Najbliższe otoczenie	Tereny wiejskie.
Określenie głównych osi komunikacyjnych	Drogi krajowe: – Autostrada A1: przebiega w rejonie zachodniej granicy miasta, pełniąc rolę obwodnicy, biegnie na południe w kierunku granicy Polsko-Czeskiej i na północ w kierunku Gdańska, – DK1 (droga krajowa nr 1): Przebiega przez miasto jako aleja Wojska Polskiego, od węzła Częstochowa Północ do ulicy Warszawskiej, – DK91 (droga krajowa nr 91): Ulica Warszawska, biegnie od Siewierza do Piotrkowa Tryb., – DK46 (droga krajowa nr 46): łączy Kotlinę Kłodzką i południowo-zachodnią część województwa opolskiego z Opolem, Lublińcem i Częstochową. Główną siatkę ulic stanowią powiązania z węzłami autostradowej obwodnicy miasta, tj.: – Al. Wojska Polskiego, – ul. Gen. Leopolda Okulickiego, – Al. Jana Pawła II, – ul. Św. Rocha, – Al. Bohaterów Monte Cassino, – ul. Dźbowska, – ul. Powstańców Warszawy. W Częstochowie krzyżują się linie kolejowe nr 1 i 61, a także linia 146 oraz łącznice. Cały węzeł kolejowy w Częstochowie jest zelektryfikowany.

4.2. Budowa geologiczna.

Terytorium miasta wchodzi w skład monokliny śląsko-krakowskiej, znajduje się na jej południowo-wschodnim krańcu, w pobliżu granicy z niecką nidziańską. Obszar miasta jest zróżnicowany geologicznie, wierzchnia część to osady polodowcowe: żwiry, piaski, gliny, zaś głębsza to wapienie z okresu górnej jury. Jurę górną reprezentują skały węglanowe oksfordu. Starsze ogniwo budują wapienie scyfiowe z przeławieniami margli - warstwy przedziszowskie. Dolinę holoceniową Warty budują dwa piaszczyste poziomy terasowe. W obrębie dolin dopływów tej rzeki, piaszczysta jest wyższa (1,5 - 2,5 m nad poziom ciek) terasa, natomiast dno doliny pokrywają namuły.

Warunki geologiczne w regionie są zróżnicowane i w znacznym stopniu zależą od lokalizacji inwestycji, jednak można wyróżnić pewne wspólne cechy.

W podłożu dominują utwory jury górnej – przede wszystkim wapienie i dolomity, często silnie spękane, które występują miejscami tuż pod powierzchnią terenu lub pod cienką warstwą osadów czwartorzędowych. W wielu miejscach pokrywa czwartorzędowa jest słabo wykształcona – zazwyczaj są to piaski, gliny zwałowe, pylaste utwory eoliczne oraz namuły i torfy w obniżeniach terenu. Obecność krasu w wapieniach jurajskich może mieć lokalne znaczenie przy planowaniu głębokiego posadowienia obiektów.

Warunki gruntowo-wodne.

Wody gruntowe występują zazwyczaj na głębokościach od kilku do kilkunastu metrów poniżej powierzchni terenu, w zależności od ukształtowania terenu i budowy geologicznej. W obniżeniach mogą występować wysoki poziom wód gruntowych i niekiedy występowanie gruntów organicznych (torfów, namułów), co pogarsza warunki posadowienia.

Generalnie warunki wodne można uznać za umiarkowanie korzystne, ale wymagające każdorazowo rozpoznania hydrogeologicznego przy konkretnych inwestycjach.

Warunki posadowienia budowli.

Na większości obszaru miasta warunki posadowienia można określić jako dobre lub średnie.

Stabilne podłoże stanowią utwory wapienne i gliny zwałowe o dobrych parametrach geotechnicznych.

Utrudnienia mogą powodować:

- występowanie warstw słabonośnych (piaski luźne, namuły),
- wysoki poziom wód gruntowych,
- lokalne uskoki tektoniczne i strefy spękań w skałach twardych,
- ryzyko występowania pustek krasowych w wapieniach jurajskich.

Czynniki geologiczne (ryzyka).

- **Zjawiska krasowe** – lokalne ryzyko zapadlisk w rejonach z występowaniem wapieni jurajskich.
- **Osuwiska i erozja** – nie są zjawiskami powszechnie występującymi w Częstochowie, jednak w obrębie skarp dolinnych i w rejonach ze stromym nachyleniem terenu należy przeprowadzić szczegółową ocenę stateczności.

Ogólne warunki geotechniczne dla celów budowlanych.

- Częstochowa jako całość charakteryzuje się zróżnicowanymi warunkami geotechnicznymi, ale przeważnie od umiarkowanie korzystnych do korzystnych.
- Każdorazowo zaleca się wykonanie badań geotechnicznych podłoża gruntowego, szczególnie w miejscach o potencjalnie złożonej budowie geologicznej (np. w rejonach wapieni, obniżen terenowych, dolin rzecznych).
- W przypadku dużych obiektów (np. budynki wielokondygnacyjne, hale przemysłowe) lub posadowienia poniżej poziomu gruntu (piwnice, garaże podziemne) konieczna jest szczegółowa dokumentacja geologiczno-inżynierska.

4.3. Warunki hydrogeologiczne.

Miasto znajduje się w obrębie trzech Głównych Zbiorników Wód Podziemnych:

- GZWP nr 325 – Częstochowa Zachód,
- GZWP nr 326 – Częstochowa Wschód,
- GZWP nr 327 – Lubliniec- Myszków.

Zbiornik GZWP nr 326 jest intensywnie eksploatowany przez ujęcia komunalne i przemysłowe od Krakowa po Wieluń. Budowa geologiczna zbiornika oraz bardzo słaby stopień naturalnej izolacji warstwy wodonośnej i szczelinowo-krasowe warunki migracji wód i zanieczyszczeń (duże prędkości filtracji, jak również możliwość występowania fluacji) powodują, że na terenie Częstochowy jest stale narażony na możliwość szybkiego zanieczyszczenia. Zbiorniki zawierają generalnie wody dobrej jakości. Na jakość wód najbardziej niekorzystny wpływ mają zanieczyszczenia przemysłowe migrujące do eksploatowanych studni z terenów przemysłowych znajdujących się na południe od ujęcia.

Zbiornik GZWP nr 325 – charakterystyka:

- 1) **Typ:** porowy, miejscami porowo-szczelinowy, wody podziemne występują głównie w utworach czwartorzędowych (piaski, żwiry) oraz częściowo trzeciorzędowych.
- 2) **Lokalizacja:** obejmuje obszary między Lublińcem, Kłobuckiem, a północno-zachodnimi obrzeżami Częstochowy. Na terenie miasta dotyka głównie północnych dzielnic – m.in. Kiedrzyń, Lisiniec i dzielnice graniczące z powiatem kłobuckim.
- 3) **Głębokość:** zbiornik stosunkowo płytki – zwierciadło wody często występuje na głębokości od kilku do kilkudziesięciu metrów.
- 4) **Zasoby i użytkowanie:** wykorzystywany głównie lokalnie – do celów komunalnych i przemysłowych; wody o dobrej jakości, choć podatne na lokalne zanieczyszczenia.
- 5) **Potencjalne zagrożenia:**
  - Zanieczyszczenia rolnicze: obszar ten ma charakter częściowo rolniczy – intensywne rolnictwo może powodować wprowadzanie do gruntu i dalej do wód podziemnych substancji takich jak azotany, fosforany, pestycydy.
  - Zagrożenia związane z działalnością komunalną i przemysłową: niekontrolowane odprowadzanie ścieków, nieszczelne szamba oraz niewłaściwa gospodarka odpadami mogą prowadzić do skażenia wód (szczególnie bakteriologicznego i chemicznego).
  - Eksploatacja surowców mineralnych: miejscami (np. żwirownie) eksploatacja kruszyw naturalnych może ingerować w strukturę warstw wodonośnych i zmieniać lokalne warunki hydrologiczne.

Zbiornik GZWP nr 326 – charakterystyka:

- 6) **Typ:** szczelinowo-krasowo-porowy, woda w utworach trzeciorzędowych i czwartorzędowych (głównie piaski i żwiry);
- 7) **Lokalizacja:** rozciąga się od rejonu Wielunia przez Krzepice do Częstochowy; w granicach miasta obejmuje zachodnią i północno-zachodnią część Częstochowy;
- 8) **Głębokość:** stosunkowo płytka występowalność wód podziemnych (10–50 m p.p.t.);
- 9) **Zasoby eksploatacyjne:** wykorzystywane głównie do zaopatrzenia mieszkańców w wodę pitną;
- 10) **Potencjalne zagrożenia:**
  - Zanieczyszczenia rolnicze – stosowanie nawozów sztucznych i środków ochrony roślin w obszarach rolniczych wokół zbiornika może prowadzić do przedostawania się azotanów i pestycydów do wód gruntowych.
  - urbanizacja – rozwój infrastruktury miejskiej i przemysłowej może prowadzić do skażenia wód w wyniku nieszczelnych instalacji kanalizacyjnych, odcieków z nielegalnych składowisk odpadów lub stref przemysłowych.
  - Intensywna eksploatacja – zbyt intensywne pobory wód mogą prowadzić do obniżenia zwierciadła wód podziemnych i degradacji jakościowej wody.

Zbiornik GZWP nr 327 – charakterystyka:

- 1) **Typ:** szczelinowo-krasowy w utworach wapieni górnojurajskich.
- 2) **Lokalizacja:** obejmuje dużą część Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej; w obrębie Częstochowy występuje w południowo-wschodniej i wschodniej części miasta oraz w pobliskich dzielnicach, np. Żłota Góra, Ostatni Grosz, Parkitka.
- 3) **Głębokość:** zróżnicowana, czasem znaczna; wody krążą w systemie szczelin i krasów wapiennych.
- 4) **Jakość wód:** bardzo dobra, wykorzystywana m.in. w wodociągach komunalnych.
- 5) **Potencjalne zagrożenia:**

- Silna podatność na zanieczyszczenia – ze względu na krasowy charakter utworów wodonośnych, woda szybko infiltruje z powierzchni, co oznacza krótką drogę filtracyjną i małą zdolność samooczyszczania.
- urbanizacja – niekontrolowana zabudowa, brak odpowiednich stref ochronnych wokół ujęć oraz nieszczelna kanalizacja zwiększają ryzyko skażenia.

Ludność w obrębie zarówno miasta jak i powiatu częstochowskiego w 100% zaopatrywane są z wód podziemnych. Z wód powierzchniowych zaopatrywanych jest jedynie kilka zakładów przemysłowych, w tym elektrociepłownia Elsen Sp. z o.o. Łączny maksymalny pobór wód powierzchniowych, w tych zakładach, wynosił w 2008 r. ok. 11 700 m³/d Najbardziej wydajny i będący podstawą zaopatrzenia w wodę jest poziom wodonośny górnej jury (górnourajski). Poziom ten tworzy GZWP nr 326. W obrębie tego fragmentu zbiornika górnourajskiego, na terenie miasta i gmin sąsiednich Mstów, Kłobuck, Mykanów oraz Olsztyn znajdują się wszystkie wielootworowe ujęcia wód podziemnych. Większość eksploatowanych studzien zlokalizowana jest poza granicami administracyjnymi miasta Częstochowy. Obszar, na którym Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Okręgu Częstochowskiego (PWiK Częstochowa) prowadzi eksploatację ujęć wód, obejmuje swym zasięgiem tereny miast w tym Częstochowy i gmin zrzeszonych w Związku Komunalnym Gmin ds. Wodociągów i Kanalizacji w Częstochowie.

4.4. Warunki hydrograficzne.

Częstochowa leży w całości w dorzeczu górnej Warty, prawobrzeżnego dopływu Odry. Przez teren miasta przepływają trzy główne naturalne ciek: rzeka Warta, Stradomka i Konopka oraz kanał ulgi Kucelinka. Jedynie północny i północno – zachodni fragment miasta odwadnia rzeka Szarlejka – dopływ Liswarty. Obszary położone na Wyżynie Wieluńskiej i Częstochowskiej nie mają, poza Wartą małych cieków. Wody okresowo odprowadzane są z nich suchymi dolinkami wodzącymi. Sieć rzeczna na terenie miasta ma charakterystyczny dośrodkowy układ, łącznie 51,58 km rzek i cieków wodnych będących w administracji Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu (Warta i kanał Kucelinki) oraz Śląskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Katowicach oddział w Częstochowie (pozostałe rzeki).

Rzeka Warta bierze swój początek ze źródeł krasowych w Kromoławie na wschód od Zawiercia, na wysokości ok. 380 m n.p.m. W pobliżu granic Częstochowy jej koryto znajduje się na wysokości 250 m n.p.m. W rejonie ul. Jaskrowskiej i al. Wojska Polskiego, rzeka zmienia kierunek biegu o 90°, kierując się początkowo na północny wschód, a potem dalej na wschód, przełamując się przez płytę wapieni górnourajskich Wyżyny Częstochowskiej, aż do granic miasta, które opuszcza na wschód od Starego Miowa. Jej koryto jest tu położone na wysokości 235,5 m, co oznacza, że spadek Warty na terenie miasta wynosi 14,5 m. Na całym odcinku miejskim zaznacza się wyraźna przewaga lewej strony zlewni Warty nad prawą. Z prawej strony Warta nie otrzymuje żadnego dopływu. Z lewej strony, wody licznych rowów odwadniających zbierają się, w bardzo dobrze rozwiniętym dorzeczu Stradomki i Konopki, łączą ze sobą na 1 km przed ujściem do Warty.

Stradomka bierze początek na Garbie Herbskim w rejonie Herb. Pomiędzy Łojkami a Gnaszynem wpływa na teren Częstochowy i płynie dalej przez Kawodrzę Dolną oraz rejon dworca PKP Częstochowa Stradom. W Kawodrzy Dolnej do Stradomki uchodzi od północy niewielki jej dopływ – Gorzelanka, a w rejonie ulicy Herbskiej rów odwadniający (S-1), który prowadzi wody od Lisińca, obok stawów Bałtyk i Adriatyk. Naprzeciwko jego ujścia do Stradomki uchodzi też z prawej strony niewielki rów odwadniający płynący od Kawodrzy Górnej. Tuż przed ujściem do Warty Stradomka jest zasilana przez swój największy dopływ (prawobrzeżny) - Konopkę. Konopka bierze początek koło Dębowej Góry, w granicach miasta płynie przez Dźbów, Sabinów i Stradom. Jej dorzecze jest bardzo rozgałęzione. Konopka jest zasilana z lewej strony

przez: potok od Konopisk (Dopływ z Krzaków) oraz Dopływ z Niepilnej (Rów K-1-1), zaś z prawej przez: Sobuczynkę oraz Brzezinkę (Potok od Brzezin) wraz z Dopływem w Wypalankach (Rów K-1).

Rzeki charakteryzują się typem reżimu wyrównanego z wezbraniem wiosennym i letnim oraz zasilaniem gruntowo-deszczowo-śnieżnym, który cechuje niewielka amplitudami przepływów, co związane jest głównie z budową geologiczną. Występują tu bowiem spękane, wodonośne utwory paleozoiczne i mezozoiczne mogące gromadzić duże zasoby wód. Dzięki temu rzeki są równomiernie zasilane w wodę. Generalnie wezbrania letnie, spowodowane opadami, mają mniejsze znaczenie od wezbrań wiosennych. Dane ze stacji wodowskazowej IMGW w Słowiku znajdującego się w 747,6 km biegu rzek są reprezentatywne tylko dla górnej części rzeki powyżej ujścia Stradomki. Charakter hydrologiczny Warty po ujściu Stradomki wyraźnie się zmienia. Przepływy w porównaniu z wodowskazem w Słowiku są z pewnością co najmniej dwukrotnie wyższe, mniejsza jest też regularność przepływów.

W zlewni górnej Warty nieco wyższy jest odpływ półrocza zimowego. W okresie rocznym zaznacza się wezbranie od lutego do kwietnia. Jest ono związane z wiosennymi roztopami. W zakresie przepływów wysokich zaznacza się drugorzędne maksimum przypadające na miesiące letnie (lipiec i sierpień). W tych dwóch miesiącach występuje największe prawdopodobieństwo wystąpienia wezbrań powodziowych. Na reżim przepływów na Warcie duży wpływ wywiera zbiornik retencyjny w Poraju, który reguluje przepływy, przede wszystkim łagodzi największe wezbrania niosące zagrożenie powodziowe.

Ogólnie można stwierdzić, że wahania przepływów na innych ciekach poza Wartą są dużo większe. Wynika to z niewielkiej retencyjności ich obszarów zlewniowych (poza niewielkim zbiornikiem w Blachowni na Stradomce, brak retencji powierzchniowej, niewielka retencja gruntowa -grunty przeważnie średnio lub słabo przepuszczalne). Warunki do tworzenia się gwałtownych wezbrań powodziowych są zatem sprzyjające.

Ośłona przeciwpowodziowa w przypadku Warty jest dobrze rozwinięta. Składają się na nią: zbiornik retencyjny w Poraju, kanał ulgi Kucelinka oraz wały przeciwpowodziowe. Zbiornik Poraj posiada rezerwę powodziową wynoszącą, przy normalnym poziomie piętrzenia, ponad 10 mln m³. Zdolności retencyjne zbiornika pozwalają na znaczną redukcję fali wezbraniowej przez kilkanaście dni, co w praktyce zabezpiecza przed powodzią tereny położone wzdłuż rzeki, aż do ujścia Stradomki. Powstanie kanału Kucelinka sprawiło, że łączna przepustowość koryt rzeki jest wysoka. Jaz zlokalizowany w Kręciwilku kieruje większą część wód Warty właśnie do tego kanału, który jest dobrze obwałowany i przygotowany na bezpieczne przeprowadzenie przez centrum miasta fali wezbraniowej. Ogólnie można stwierdzić, że zagrożenie powodziowe na odcinku od południowej granicy miasta do połączenia Warty i Kucelinki jest znikome. Poniżej wzrasta, szczególnie w miejscach nieobwałowanych. Na terenie Częstochowy Warta ze swoimi dopływami tworzy dość skomplikowany węzeł hydrograficzny. Powyżej Częstochowy koryto rzeki dzieli się na dwie części: Kucelinę, która pełni funkcję kanału ulgi oraz właściwe koryto Warty, do którego z lewej strony uchodzi Stradomka (największy dopływ górnej Warty do stacji wodowskazowej Mstów), której powierzchnia zlewni wynosi 254,99 km². W okresach wezbrań, przeważająca część wód prowadzonych przez Wartę kierowana jest do koryta Kucelinki, ze względu na konieczność bezpiecznego odprowadzenia przez Częstochowę wód odpływających ze zlewni Stradomki. Cały odcinek przełomowy Warty i zlewnia cząstkowa rzeki, od ujścia Kucelinki do stacji wodowskazowej Mstów, położone są na prawie bezwodnej wysoczyźnie, gdzie dominują suche doliny i cieki okresowo prowadzące wodę.

W przypadku innych rzek: Stradomki i Konopki osłona przeciwpowodziowa ogranicza się do wałów przeciwpowodziowych wzdłuż ich ujściowych fragmentów. Pozostałe cieki nie posiadają osłony przeciwpowodziowej.

Koryta cieków są przeważnie uregulowane - wyprostowane, mają charakter ziemny. Tylko na krótkim odcinku, poniżej ul. Mirowskiej, koryto Kucelinki jest wybetonowane. Najbardziej naturalny charakter ma potok Szarlejka, charakteryzujący się licznymi meandrami. Ogólnie stopień przeobrażeń antropogenicznych koryt cieków, jak na duże, przemysłowe miasto, jest umiarkowany. Cieki posiadają na ogół dość dobrze rozwiniętą obudowę biologiczną.

Wody stojące w Częstochowie reprezentowane są głównie przez sztuczne zbiorniki wodne: zbiorniki wód przemysłowych, glinianki, a ponadto przez płytkie rozlewiska w strefie dawnego górnictwa rud żelaza oraz starorzecza w dolinie Warty. Zbiorniki wodne zajmują łączną powierzchnię 91 ha (0,57% powierzchni miasta). Największym akwenem jest zbiornik wody przemysłowej, użytkowany przez Zakład Elektroenergetyczny przy ul. Kucelińskiej (28,4 ha), zasilany wodami Warty. Zbiorniki w dawnych wyrobiskach gliny zajmują powierzchnię przeważnie po kilka hektarów. Pełnią one często funkcje rekreacyjne. Najbardziej charakterystycznym spośród nich jest kompleks stawów Bałtyk - Adriatyk o łącznej powierzchni 9 ha.

4.5. Warunki glebowo-rolnicze.

Gleby na terenie Częstochowy są bardzo zróżnicowane. Urozmaicona budowa i rzeźba oraz warunki wodne i roślinne wpływały na ukształtowanie się różnych typów i rodzajów gleb. Skałami macierzystymi gleb są utwory czwartorzędowe: żwiry, piaski, gliny i pyły oraz jurajskie ility i wapienie. Występujące gleby, według podziału typologicznego, są zaliczane do bielcowych, brunatnych, bagiennych i węglanowych. Gatunkowo przeważają gleby wytworzone z osadów piaszczystych. Utwory wapienne pojawiają się na powierzchni tylko sporadycznie w postaci niewielkich wychodni. Typowe dla nich są rędziny węglanowe, nazywane pararędzinami. Powstały one nie tylko z czystej zwietrzliny skał wapiennych, lecz również z plejstocenijskich glin i piasków nawapiennych, które je przykrywają. Są one bardzo płytkie lub średnio głębokie, piaszczysto-skieletowe o odczynie zasadowym. Rędziny średnio głębokie są zaliczane do IVb klasy bonitacyjnej, a wytworzone z iltów jurajskich do IV b, lokalnie do IV a i III b klasy bonitacyjnej. Płaty rędzin o niewielkiej w sumie powierzchni znajdują się na terenie Złotej Góry, gdzie ich powierzchnia została znacznie uszczuplona przez eksploatację wapieni oraz na stokach Góry Ossona, Kamyk i Prędziszów, a także Rakowa, Błeszna, Lisińca i Jasnej Góry. Największą powierzchnię zajmują gleby bielcowe, głównie wytworzone z piasków słabogliniastych, gliniastych oraz z glin zwałowych lekkich i średnich, a także utworów pyłowych pochodzenia wodnego i piasków wydmy. Ogółem zajmują one ok. 80% obszaru miejskiego, w tym Śródmieście. Są to gleby o odczynie kwaśnym, niskich klas bonitacyjnych. Gleby wytworzone z piasków luźnych, słabogliniastych całkowitych zaliczone zostały do V i VI klasy bonitacyjnej, słabogliniaste naglinowe lub naiłowe zaliczono do IV b klasy bonitacyjnej. Gleby wytworzone z piasków gliniastych lekkich całkowitych lub na glinie, zaliczono do IV a klasy bonitacyjnej. Wytworzone z piasków gliniastych lekkich całkowitych lub na glinie, zaliczono do IV a klasy bonitacyjnej. Najlepsze odmiany gleb bielcowych są w północnej części miasta, w rejonie Kiedrzyń, gdzie użytkuje się je rolniczo. Wzdłuż południowego brzegu Warty, poniżej centrum Częstochowy, rozciąga się niewielki płat gleb brunatnych wytworzonych na glinach zwałowych i piaskach naglinowych. Jest on użytkowany rolniczo w Mirowie, Komornikach i Hektarach. W dnach dolin Warty, Stradomki i Konopki występują płaty czarnych ziem IV b klasy bonitacyjnej, a w miejscach stale podmokłych i zagłębieniach o zmniejszonym odpływie wód, wytworzyły się hydrogeniczne gleby mułowo - bagiennie, mułowo - błotne lub mułowo - torfowe. Ze względu na duże uwilgotnienie znajdują się one przeważnie pod użytkami zielonymi IV klasy bonitacyjnej. Na terenach o wieloletniej zabudowie: na śródmiejskich skwerach, w parkach, alejach, starych cmentarzach, w małych ogródkach przydomowych itp., występują gleby antropogeniczne. W profilach takich gleb spotyka się często różne antropogeniczne warstwy - pozostałości starych murów, fundamentów, bruków itp.

4.6. Warunki przyrodnicze.

4.6.1. Flora.

Na terenie miasta według podziału na jednostki roślinności przeważa roślinność towarzysząca terenom zabudowanym, głównie zabudowie jednorodzinnej, która stanowi ponad 30% pow. miasta, a wraz z roślinnością na terenach zieleni i towarzyszącą szlakom komunikacyjnym - blisko 40%. Zwraca uwagę duży udział (czwarta część obszaru miasta) roślinności nieleśnej półnaturalnej i spontanicznej, świadczący o znaczącym udziale gruntów odłogowanych (udział roślinności pól uprawnych i upraw ogrodniczych w powierzchni miasta jest dwukrotnie mniejszy). Lasy i zadrzewienia zajmują blisko 10% pow. obszaru miasta - niemal dwukrotnie więcej niż wynika to z danych ewidencyjnych. Decyduje o tym, również związany z odłogowaniem gruntów rolnych, duży udział gruntów zadrzewionych, wykazywanych w ewidencji gruntów jako grunty orne, łąki lub pastwiska. Łącznie, grunty w różnym stopniu pokryte zbiorowiskami leśnymi, zadrzewieniami i zaroślami stanowią 23% pow. obszaru miasta.

Tereny porośnięte lasem zajmują obecnie niewielką powierzchnię, ale porastające je fitocenozy reprezentują często wartościowe zbiorowiska roślinne:

- grąd subkontynentalny *Tilio cordatae-Carpinetum betuli* (Gąszczyk, Brama Mirowska, Jar w Mirowie, Góra Modosowa, Góra Kokocówka, Góra Kamień Cmentarz Żydowski, Zagajnik przy ulicy Miodowej),
- łąg jesionowo-olszowy *Fraxino-Alnetum*,
- łąg wierzbowo--topolowy *Salici-Populetum* (Starorzecze pod Gąszczykiem, łągi Warty przy Hucie oraz w Wyczerpach i przy ul. Żyznej),
- ols porzeczkowy *Ribeso nigri-Alnetum*,
- śródlądowy bór suchy *Cladonio-Pinetum* (Bory za Hutą) oraz bory świeże i mieszane.

Poza siedliskami leśnymi o wartości przyrodniczej Częstochowy świadczą również następujące typy siedlisk nieleśnych: łąki, murawy, szuwary, torfowiska niskie i przejściowe oraz zbiorowiska wodne.

Łąki o charakterze półnaturalnym reprezentowane są przede wszystkim przez:

- łąkę rajgrasową *Arrhenatheretum elatiońs*,
- łąkę wyczyńcową *Alopecuretum pratensis*,
- łąkę ostrożeniową *Cirsietum rivulańs*
- zmiennowilgotną łąkę trzęślicową *Molinietum caereuleae* (łąki Błeszeńskie, Młaka w Błesznie, łąki kopalni „Barbara” i „Franciszek”, sąsiedztwo Parku Lisinieckiego, Dolina Brzezinki, Dolina przy ulicy Wilgowej).

Murawy kserotermiczne reprezentują klasę *Festuco-Brometea* (Murawa w Mirowie, Góra Kamyk, Góra Prędziszów, Góra Ossona, Skarpa w Mirowie, Brama Mirowska, Góra Kamień, Góra Sotek), murawy napiaskowe klasę *Nardo-Callunetea*, a Murawy psammofilne reprezentują zespoły: *Diantho-Armerietum elongatae* i *Spergulo vernali*-*Corynephorretum*.

O różnorodności biologicznej miasta świadczą też ekosystemy wodne (zwłaszcza *Myriophylletum spicati* i *Nupharo-Nymphaeetum albae*) oraz z wodami związane i od wód zależne: szuwary (z manną fałdowaną *Glycerietum plicatae*, z jeżogłówką gałęzistą *Sparganietum erecti*, szuwar strzałki wodnej i jeżogłówki pojedynczej *Sagittario-Sparganietum emersi*, szuwar oczeretowy *Scirpetum lacustris*), torfowiska - przejściowe (łąki storczykowe w Dźbowie, Torfowisko przy ulicy Sokolej, Młaka w Liszce, łąki w Walaszczkach, Zbiornik pod hałdą kopalni Karol) oraz nawapienne eutroficzne torfowisko niskie (Młaka w Błesznie).

Z różnorodnością siedliskową miasta powiązane jest dość ściśle jego bogactwo gatunkowe. Flora reprezentowana przez 41 gatunków objętych ochroną prawną, z czego 28 - ochroną ścisłą m.in.:

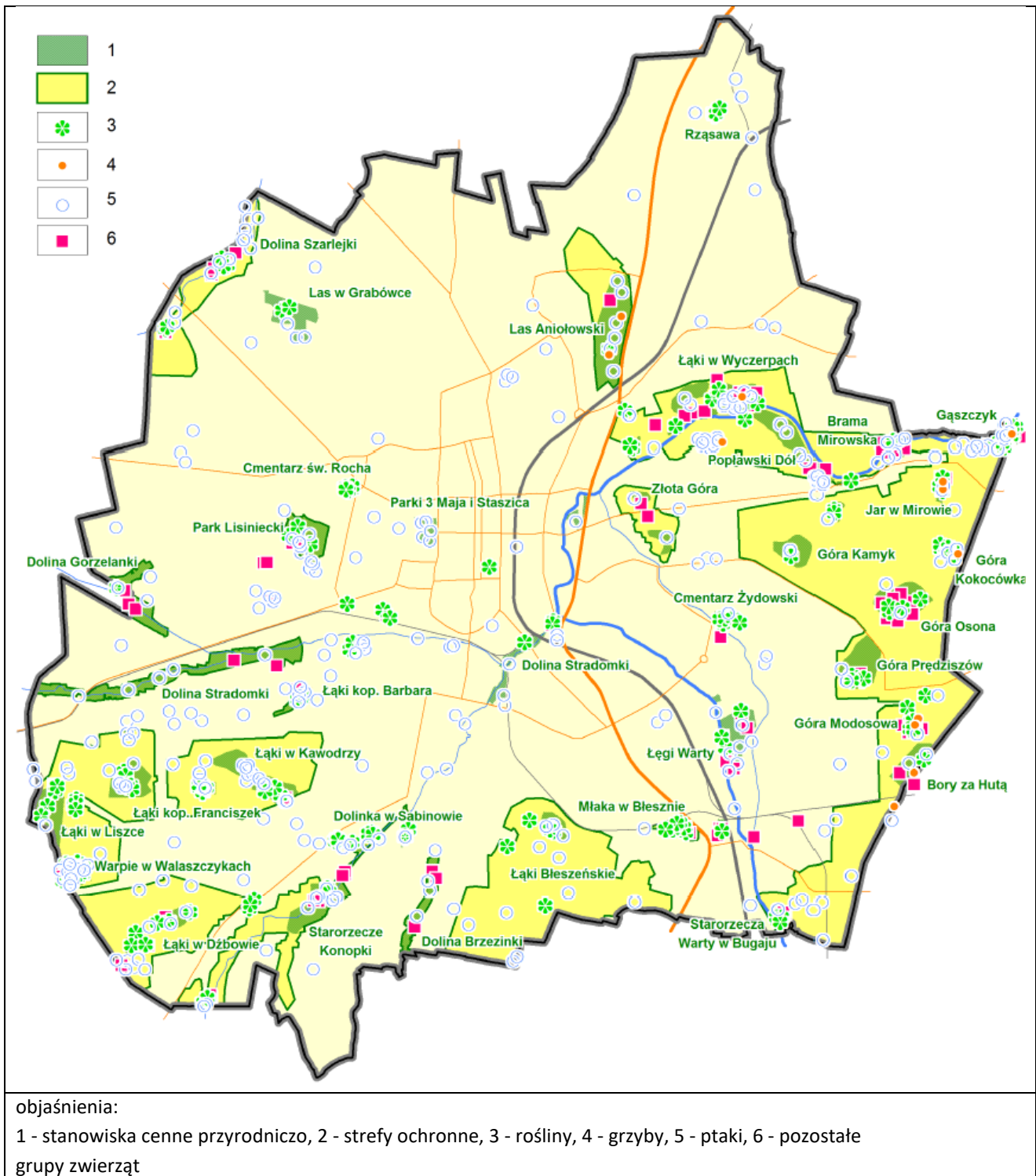
- gołka długoostrogowa *Gymnadenia conopsea* (Młaka w Błesznie),

- mieczyk dachówkowaty *Gladiolus imbricatus* (Dolinka w Sabinowie, Łąki storczykowe w Dźbowie, Torfowisko przy ulicy Sokolej, Łąki w Walaszczkach, Łąki kopalni „Franciszek”),
- nasięźrzał pospolity *Ophioglossum vulgatum* (Młaka w Błesznie, Starorzeczka Konopki)

oraz 13 gatunków objętych ochroną częściową, w tym również 9 gatunków zagrożonych (EN), m.in.:

- irga czarna *Cotoneaster niger* (Góra Kamień),
- groszek wschodniokarpacki *Lathyrus laevigatus* (Gąszczyk, Góra Kokocówka),
- przewiercień długolistny *Bupleurum longifolium* (Gąszczyk, Góra Modosowa),
- rdestnica trawiasta *Potamogeton gramineus* (Dolina Dolnej Stradomki),
- rogatek krótkoszijkowy *Ceratophyllum submersum* (Dolina Dolnej Stradomki).

Rys.: Miejsca występowania gatunków chronionych, zagrożonych i rzadkich (źródło: „Opracowanie problemowe w zakresie struktury przyrodniczej miasta w zakresie struktury przyrodniczej miasta ze szczególnym uwzględnieniem korytarzy ekologicznych oraz terenów zieleni” – Biuro Rozwoju Regionu, Katowice 2013-2014.).

4.6.2. Fauna.

Częstochowa, mimo wysokiego stopnia zurbanizowania, charakteryzuje się zróżnicowanymi siedliskami sprzyjającymi występowaniu wielu gatunków fauny. W granicach miasta można wyróżnić cztery główne typy siedlisk: tereny zurbanizowane, parki miejskie, tereny rolne i łąki oraz dolina rzeki Warty. Każde z tych środowisk stanowi ważne miejsce bytowania dla różnych grup zwierząt.

Tereny zurbanizowane.

W centrum miasta i na osiedlach dominują gatunki synantropijne, czyli przystosowane do życia w sąsiedztwie człowieka. Najczęściej spotykane to:

- Ptaki: gołąb miejski (*Columba livia f. domestica*), kawka (*Coloeus monedula*), gawron (*Corvus frugilegus*), wróbel (*Passer domesticus*), mazurek (*Passer montanus*), sikora bogatka (*Parus major*) i jerzyk (*Apus apus*),
- Ssaki: kot domowy (*Felis catus*), jeż wschodni (*Erinaceus roumanicus*), a sporadycznie lis pospolity (*Vulpes vulpes*), który adaptuje się do miejskich warunków,
- Bezkręgowce: mrówki, muchy, komary, karaczany i inne owady związane z budynkami i odpadkami.

Tereny parkowe.

Parki miejskie, takie jak Park Lisiniec czy Park 3 Maja, są miejscem występowania bardziej zróżnicowanej fauny:

- Ptaki: kos (*Turdus merula*), drozd śpiewak (*Turdus philomelos*), sikory (bogatka, modraszka), dzięcioł duży (*Dendrocopos major*), sójka (*Garrulus glandarius*),
- Ssaki: wiewiórka pospolita (*Sciurus vulgaris*), jeże, nietoperze (m.in. nocek Natterera – *Myotis nattereri*),
- Płazy i gady: żaba trawna (*Rana temporaria*), traszka zwyczajna (*Lissotriton vulgaris*), zaskroniec zwyczajny (*Natrix natrix*) w pobliżu zbiorników wodnych.

Tereny rolne i łąki.

Obszary położone na obrzeżach miasta, np. w dzielnicach Grabówka, Mirów czy Dźbów, są cenne dla gatunków związanych z otwartym krajobrazem:

- Ptaki: kuropatwa (*Perdix perdix*), bażant (*Phasianus colchicus*), skowronek (*Alauda arvensis*), pliszka żółta (*Motacilla flava*), derkacz (*Crex crex* – rzadziej spotykany),
- Ssaki: sarna (*Capreolus capreolus*), zając szarak (*Lepus europaeus*), lis pospolity, gryzonie takie jak norniki i myszy polne,
- Bezkręgowce: motyle (np. rusałka pawik – *Aglais io*), pszczoły, trzmiele, chrząszcze.

Dolina rzeki Warty.

Stanowi jeden z najcenniejszych przyrodniczo obszarów miasta, skupia największe bogactwo fauny. Jest to mozaika siedlisk wodno-błotnych, łąk, zarośli i lasów łęgowych.

- ptaki wodne i błotne: kaczka krzyżówka (*Anas platyrhynchos*), czapla siwa (*Ardea cinerea*), kokoszka wodna (*Gallinula chloropus*), zimorodek (*Alcedo atthis*), bocian biały (*Ciconia ciconia*), a w okresie migracji – liczne ptaki siewkowe,
- Płazy: ropucha szara (*Bufo bufo*), żaba wodna (*Pelophylax esculentus*), kumak nizinny (*Bombina bombina*),
- Gady: zaskroniec zwyczajny, jaszczurka zwinka (*Lacerta agilis*),
- Ssaki: bóbr europejski (*Castor fiber*), piżmak (*Ondatra zibethicus*), wydra europejska (*Lutra lutra* – sporadycznie), a także nietoperze żerujące nad wodą,
- Ryby: płoć, szczupak, okoń, karp, karaś – typowe dla rzek nizinnych.

Fauna Częstochowy jest silnie zróżnicowana dzięki obecności różnych typów siedlisk – od terenów silnie przekształconych przez człowieka, po cenne przyrodniczo obszary nadrzeczne. Miasto pełni ważną rolę w ochronie bioróżnorodności, szczególnie poprzez utrzymanie ciągłości ekologicznej doliny Warty oraz zachowanie enklaw przyrodniczych w strukturze miejskiej. Wszelkie uwarunkowania w tym zakresie,

szczególnie korytarze ekologiczne, przedstawiono na załączniku graficznym do uzasadnienia projektu planu ogólnego.

Gatunki fauny objęte ochroną.

Na terenie miasta występuje wiele gatunków objętych ochroną ścisłą lub częściową. Są to przede wszystkim:

- a) Nietoperze (ścista ochrona):
  - Nocek Natterera (*Myotis nattereri*)
  - Mopek (*Barbastella barbastellus*)
  - Gacek brunatny (*Plecotus auritus*)
  - Nocek duży (*Myotis myotis*)
- b) Ptaki (większość objęta ochroną ścisłą):
  - Jerzyk (*Apus apus*)
  - Zimorodek (*Alcedo atthis*)
  - Dudek (*Upupa epops*)
  - Dzięcioł duży (*Dendrocopos major*)
  - Puszczyc (*Strix aluco*)
- c) Płazy (ścista i częściowa ochrona):
  - Ropucha szara (*Bufo bufo*)
  - Kumak nizinny (*Bombina bombina*)
  - Traszka zwyczajna (*Lissotriton vulgaris*)
  - Żaba trawna (*Rana temporaria*)
- d) Gady:
  - Zaskroniec zwyczajny (*Natrix natrix*) – ochrona częściowa
  - Jaszczurka zwinka (*Lacerta agilis*) – ścista ochrona
- e) Ssaki (inne niż nietoperze):
  - Bóbr europejski (*Castor fiber*) – częściowa ochrona
  - Wydra europejska (*Lutra lutra*) – ścista ochrona
  - Jeż wschodni (*Erinaceus roumanicus*) – częściowa ochrona

Występowanie chronionych i rzadkich gatunków flory i fauny przedstawia rysunek struktury przyrodniczej, będący załącznikiem graficznym do opracowania ekofizjograficznego. Rozmieszczenie tych gatunków ściśle koreluje z obszarami cennymi przyrodniczo, w tym z korytarzami ekologicznymi, które uwzględniono przy wydzieleniu stref planistycznych POG, a fakt ten potwierdzono w uzasadnieniu w formie tekstowej i graficznej.

4.7. Warunki klimatyczne.

Częstochowa leży w strefie klimatu umiarkowanego. Średnio na dobę przypadają 4 godziny z bezpośrednim promieniowaniem słonecznym. W przebiegu rocznym największe usłonecznienie obserwuje się w czerwcu, ze względu na największą długość dnia.

W Częstochowie niewiele jest dni bezwietrznych. Okresy ciszy w skali roku stanowią średnio 9,2%.

Przeważają tu wiatry zachodnie – 18% i południowo-zachodnie – 18,2%. Jednocześnie osiągają one z tych kierunków największe prędkości – 2,2 m/s. Najrzadziej występują wiatry północne – 7,7% i północno-wschodnie – 7,4%.

Tab.: Średnia temperatura i opady dla Częstochowy (źródło: <http://pl.allmetsat.com>).

Miesiąc	Sty	Lut	Mar	Kwi	Maj	Cze	Lip	Sie	Wrz	Paź	Lis	Gru	Roczna
Średnie maksymalne temperatury [°C]	-1	1	6	14	20	23	24	23	18	12	3	1	12
Średnie dobowe temperatury [°C]	-5	-4	2	9	12	17	18	17	14	9	1	-2	7
Średnie minimalne temperatury [°C]	-9	-6	-1	3	7	11	12	10	8	5	-1	-3	3
Opady [mm]	35	32	33	39	69	80	86	75	48	40	41	37	615

W obszarze opracowania warunki mikroklimatyczne są typowe dla terenów zurbanizowanych, które najczęściej są odczuwalne miejscowo poprzez zmniejszoną wilgotność i wyższą temperaturę w porze letniej.

4.8. Walory krajobrazowe i wartości kulturowe.

Częstochowa położona jest na Wyżynie Częstochowskiej, charakteryzującej się urozmaiconym ukształtowaniem terenu z licznymi wzniesieniami, pagórkami i dolinami. W obrębie miasta dominują tereny zielone, w tym parki miejskie, lasy oraz obszary chronione, takie jak rezerваты przyrody. Rzeką Warta przepływa przez miasto, stanowiąc ważny element naturalnego krajobrazu i układu hydrologicznego. Pod względem krajobrazowym najbardziej urozmaicona jest prawobrzeżna część miasta. Decyduje o tym przede wszystkim występowanie wzgórz z wychodniami skał jurajskich (Góra Ossona). Szczególnie nagromadzenie naturalnych odsłoneń skalnych obserwuje się w przełomowym odcinku Warty, zwanym Mirowskim Przełomem Warty. Miejscami na stromych zboczach doliny występują niewielkie wychodnie wapienne (np. w rejonie Popławskiego Dołu i ul. Skarpowej) lub okazałe ostańce (Brama Mirowska) oraz wzgórza: Rodzik, Sołek, Skałki i Gąszczyk. Najbardziej na zachód wysuniętą część Wyżyny Częstochowskiej stanowi rozległe wapienne wzgórze - Złota Góra, opadające stromą skarpą do doliny Warty, rozcięte kamieniołomami: „Saturn” i „Adam”.

Krajobraz kulturowy prawobrzeżnej części miasta przypomina obszary wiejskie z luźną zabudową i zachowanymi fragmentami pól uprawnych. Jednocześnie część terenów zostało zajęte przez kompleks przemysłowy Huty Częstochowa. Lokalizacja huty ograniczyła ekspansję miasta, przyczyniając się do zachowania w stanie mało zmienionym obszarów z nią sąsiadujących. Na wschód od huty rozciągają się największe w granicach miasta powierzchnie leśne. W południowej i środkowej części miasta Warta tworzy płaską, szeroką dolinę z nielicznymi starorzeczami. Koryto rzeki jest uregulowane, ograniczone wałami przeciwpowodziowymi na znacznej długości. W dolinie Warty, na południe od Wyczerp, rozciągają się rozległe łąki podmokłych łąk oraz ukryte wśród trzcinowisk starorzecza.

Obszary położone na zachód od doliny Warty charakteryzują się ogólnie mniej urozmaiconą rzeźbą terenu przez co słabiej zaznaczają się w krajobrazie. Ścisłe centrum Częstochowy to obszar gęsto zabudowany, o typowym, miejskim krajobrazie. Jedynym w tej części miasta wzniesieniem z niewielkimi wychodniami skał jurajskich jest Jasna Góra, prawie w całości zabudowana i mocno przekształcona. Na podkreślenie zasługuje obecność w krajobrazie, zwłaszcza południowo-wschodniej części miasta, rozległych kompleksów wilgotnych łąk.

Cechą charakterystyczną zachodniej i południowo-zachodniej części miasta są mocno eksponowane w krajobrazie antropogeniczne formy rzeźby: hałdy i warpie (pozostałość po górnictwie rud żelaza) oraz glinianki.

W północno-zachodniej części miasta na uwagę zasługuje dolina Szarlejki z zachowanym w znacznym stopniu naturalnym korytem strumienia. W dolinie występuje malownicza mozaika różnorodnych zbiorowisk, zarówno leśnych jak łąkowych i szuwarowych. W krajobrazie północno-wschodniej części miasta zaznacza się obecność kompleksów rolnych, największych w skali miasta jeszcze użytkowanych rolniczo.

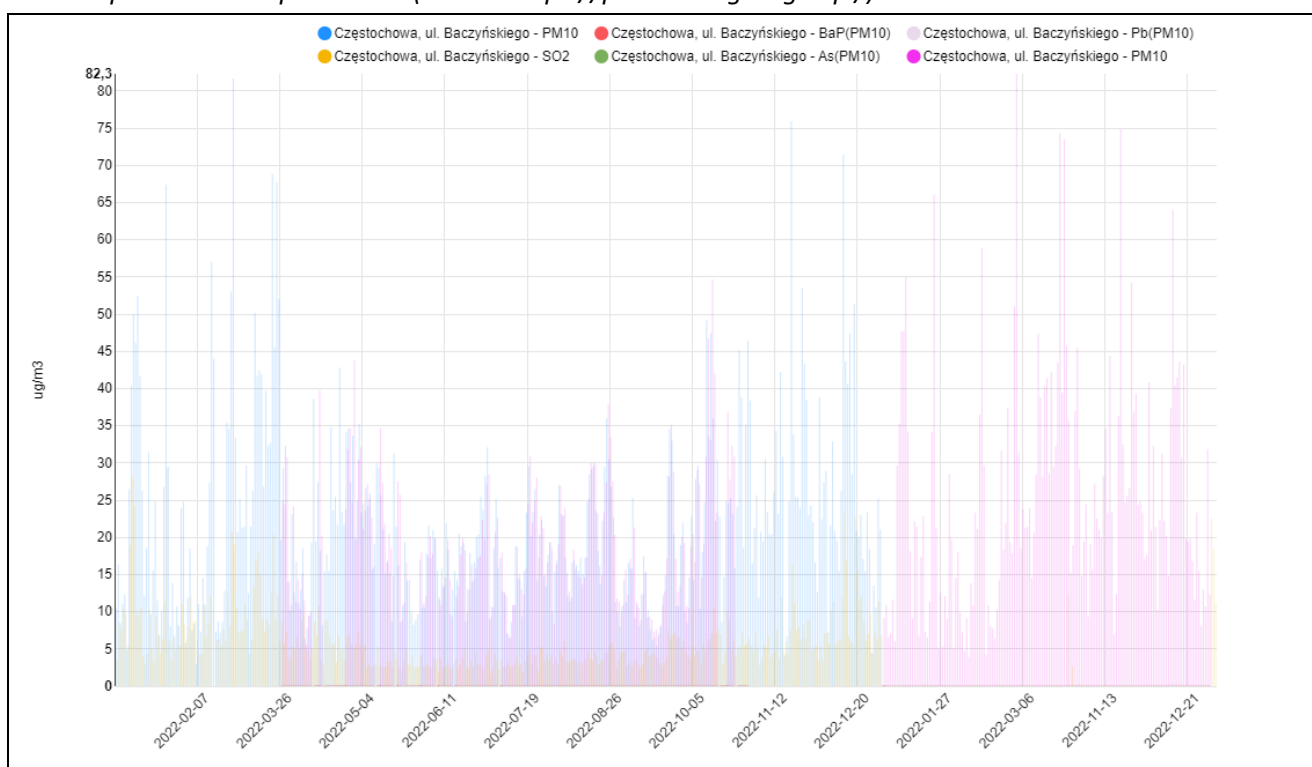
4.9. Powietrze.

Podstawowym źródłem zanieczyszczeń gazowych w mieście są pojazdy samochodowe, a rejony o dużym nasileniu ruchu drogowego charakteryzują się dużym stopniem zanieczyszczenia powietrza.

Przemiany gospodarcze oraz zmiany systemu ochrony środowiska w ostatnich latach (między innymi zastosowanie przepisów o dopuszczalnej emisji zanieczyszczeń, likwidacja wielu zakładów przemysłowych) wywarły istotny wpływ na stan czystości powietrza w Częstochowie. Występuje jednak również duża koncentracja niskich emitorów (czyli głównie domów jednorodzinnych), co skutkuje wzrostem stężenia zanieczyszczeń pyłowych i gazów w sezonie zimowym.

Na podstawie analizy danych dotyczących zanieczyszczenia powietrza w Częstochowie i w jej rejonie można powiedzieć, że poziom zanieczyszczeń uległ obniżeniu. Spowodowane jest to w dużym stopniu regresją uciążliwego przemysłu w Częstochowie jak i całym powiecie częstochowskim oraz inwestycjami ekologicznymi prowadzonymi na tym terenie. W ramach starań o zmniejszenie zanieczyszczeń powietrza CO₂ i pyłem zawieszonym, wskazane jest wdrażanie gazu lub innych paliw ekologicznych do indywidualnych systemów grzewczych.

Wykres: stężenia zanieczyszczenia powietrza w 2022 r. na stacji pomiarowej Częstochowa, ul. Baczyńskiego – dane przetwarzane przez GIOŚ (źródło: <https://powietrze.gios.gov.pl/>).

4.10. Hałas.

Istotne uciążliwości hałasowe występują na terenach wzdłuż głównych dróg (krajowych, wojewódzkich oraz niektórych powiatowych i gminnych) oraz linii kolejowych i tramwajowych. Przekroczenia hałasu generowanego przez zakłady przemysłowe, z wyjątkiem Huty Częstochowa, dotyczą z reguły ich bezpośredniego sąsiedztwa.

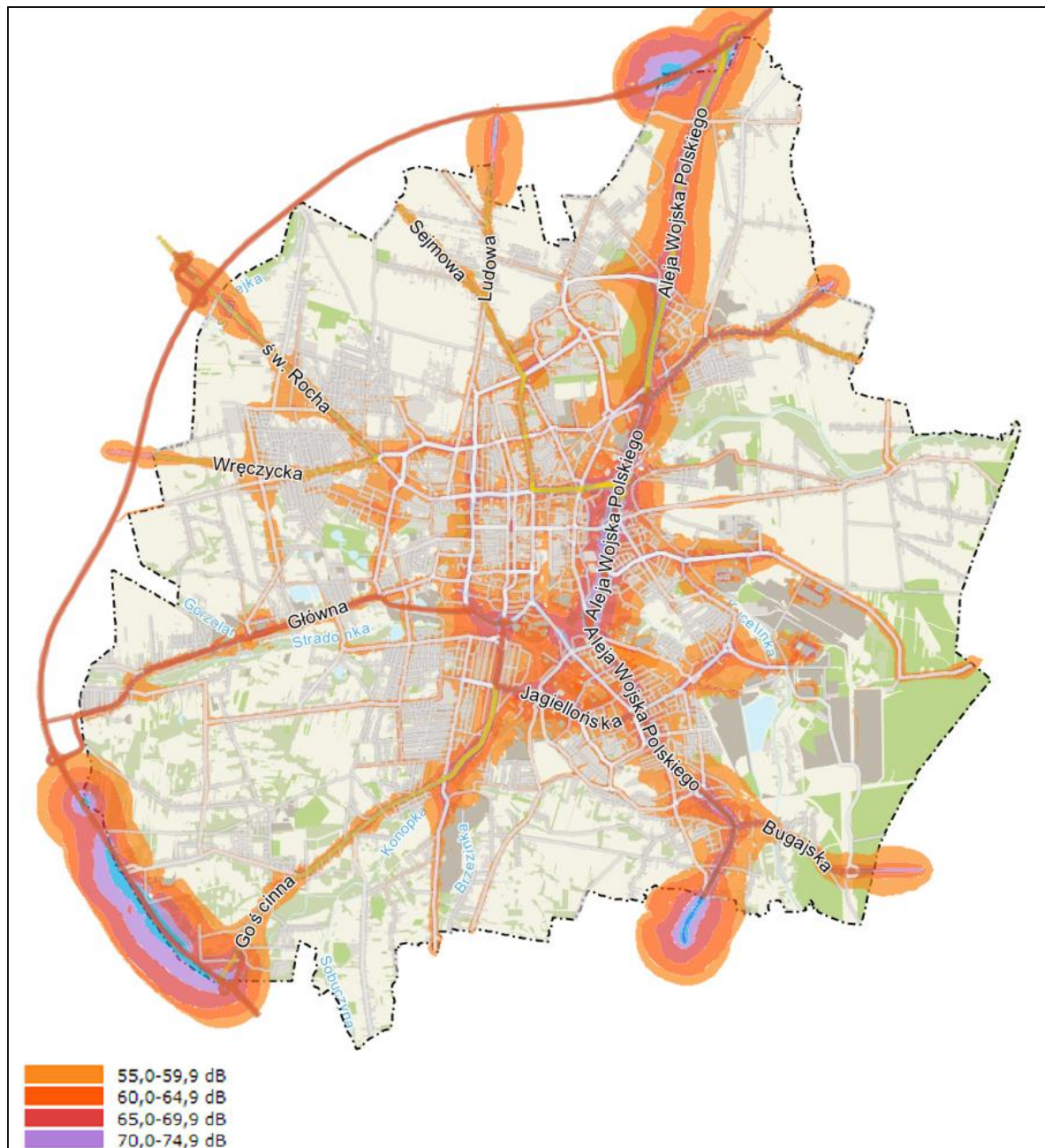
Według mapy akustycznej dla Częstochowy (<https://geoportal2.czestochowa.pl/aku/>), uwzględniając wskaźniki hałasu LDWN (długookresowy średni poziom dźwięku A wyrażony w decybelach, wyznaczony w ciągu wszystkich dób w roku, z uwzględnieniem pory dnia, pory wieczoru oraz pory nocy) i LN (długookresowy średni poziom dźwięku A wyrażony w decybelach, wyznaczony w ciągu wszystkich pór nocy w roku) na terenie miasta w wielu miejscach, aczkolwiek głównie na niewielkich „punktowych” obszarach, występują przekroczenia dopuszczalnego poziomu hałasu. Szacuje się, że w strefach ponadnormatywnego oddziaływania hałasu zamieszkuje ok. 8% ludności miasta.

Największym emitorem hałasu jest komunikacja drogowa. Jak wynika z map immisji hałasu, przekroczenia dopuszczalnych norm potencjalnie mogą sięgać nawet na odległość do 300 m od krawędzi jezdni (Rząsawy, Aleja Wojska Polskiego - DK1). Nadal droga krajowa nr 1 jest najbardziej uciążliwa akustycznie, choć uciążliwość ta jest znacznie mniejsza od czasu uruchomienia obwodowego odcinka autostrady A1. W przypadku innych dróg w mieście zasięg ponadnormatywnego hałasu nie powinien przekraczać 80 m. Wpływ autostrady A1 na klimat akustyczny Częstochowy jest w skali całego miasta nieznaczący, jednak jej znaczące oddziaływanie jest odczuwalne na niewielkich obszarach peryferyjnych – głównie w Dźbowie. W 2022 r. miasto zwróciło się do GDDKiA o ocenę oddziaływania autostrady A1 pod kątem hałasu. Przeprowadzono pomiary ruchu i warunków meteorologicznych. W kolejnych krokach mają być zaproponowane działania, takie jak: montaż ekranów akustycznych oraz tworzenie zieleni izolacyjnej.

Program ochrony środowiska przed hałasem, sporządzony dla Częstochowy w 2013 r. wskazuje dużą liczbę obszarów wymagających podjęcia działań ochronnych przed hałasem. Zarówno w przypadku hałasu drogowego jak i kolejowego zdecydowana większość osób zamieszkuje tereny o przekroczeniach mieszczących się w przedziale 0,01-5 dB. Do podstawowych kierunków niezbędnych do utrzymania dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego należą:

- wykorzystywanie systemu mapy akustycznej w pracach planistycznych,
- stosowanie w planowaniu przestrzennym zasad strefowania,
- zmiana funkcji mieszkaniowej na usługową, w obszarach oddziaływania pasa drogowego.

Rys.: mapa emisji średniodobowego hałasu komunikacyjnego (źródło: <https://geoportal2.czestochowa.pl/aku/>).

4.11. Promieniowanie elektromagnetyczne.

Problem promieniowania elektromagnetycznego na terenie miasta jest częściowo rozpoznany. Do tej pory przeprowadzono pomiary w kilku wybranych punktach, dla linii elektroenergetycznych wysokiego napięcia oraz wokół stacji transformatorowych. Badania te miały charakter rozpoznawczy jednak nie wykazywały znacząco negatywnego oddziaływania.

W mieście zarejestrowano wiele instalacji stacje bazowe i nadajniki, które zostały oficjalnie zgłoszone w latach 2020–2024 (np. ul. 3 Maja 6/8, ul. Główna 144, ul. Sabinowska 76, Wały Dwernickiego 293/297). Taki obowiązek zgłoszeniowy wynika z krajowych regulacji dotyczących ochrony środowiska przed promieniowaniem elektromagnetycznym. Krajowe i lokalne pomiary dowodzą, że poziom PEM w Częstochowie jest **znacznie poniżej obowiązujących norm**. Pomiary wykonywane dla różnych stacji od 2016 r. do roku bieżącego, na obszarze miasta, wskazywały na brak przekroczeń dopuszczalnych poziomów promieniowania elektromagnetycznego, który wówczas wynosił 7 V/m a obecnie został podniesiony do 28 V/m, dla częstotliwości 80 MHz - 40 GHz. Wg. portalu mapowego „SI2PEM” (<https://si2pem.gov.pl/>), który

publikuje aktualne dane związane z pomiarami PEM, poziomy promieniowania elektromagnetycznego nadal utrzymują się w znacznej większości poniżej 7 V/m. Promieniowanie zmierzone na poziomie 7-14 V/m dotyczy pojedynczych przypadków i nie ma znaczącego wpływu na środowisko.

4.12. Obszary chronione i wymagające ochrony.

Rezerваты przyrody (forma najwyższej ochrony).

Na terenie Częstochowy planuje się ustalenie rezerwatów przyrody, które aktualnie są one w fazie projektowej – ochronę formalnie ustanawia zarządzenie RDOŚ zgodnie z art. 13 Ustawy o ochronie przyrody. Docelowo mają być objęte ochroną ścisłą bądź częściową:

- **"Gąszczyk"** – projektowany rezerwat leśny (ok. 6,9 ha), położony w przełomie Warty na granicy Częstochowa–Mirów. Chroni grąd subkontynentalny i rzadkie rośliny, m.in. wawrzynek wilczełyko, buławnik wielkokwiatowy,
- **"Trzęślicowa łąka po Walaszczycach"** – florystyczny, projektowany rezerwat (ok. 25 ha) w dzielnicy Skorki, chroniący torfowiskową łąkę i chronione storczyki,
- **"Błeszno"** – torfowiskowy projekt rezerwatu (2 ha) przy ul. Długiej; występuje tłustosz pospolity i storczyki,
- **"Kohocówka"** – projektowany rezerwat leśny (2 ha) w Mirów–Ossoń, chroniący grąd na wzgórzu wapiennym.

Park Krajobrazowy Orlich Gniazd – obejmuje ok. 126 ha w granicach miasta. Chroni charakterystyczny dla Jury krajobraz skalny z ostańcami, jaskiniami i lasami.

Obszary Natura 2000 i specjalnej ochrony ptaków.

Obszary Natura 2000 ustanawiane są w celu zachowania siedlisk przyrodniczych i gatunków zgodnie z unijną Dyrektywą Siedliskową i Ptasią.

- Przełom Warty koło Mstowa – SOO o powierzchni około 26 ha, ochrona siedlisk wodno-błotnych i ptaków .
- Walaszczycy w Częstochowie – SOO (23 ha), chroniące dolinę Warty z cennymi siedliskami roślin i zwierząt .
- Ostoja Olsztyńsko-Mirowska – SOO ok. 19 ha, teren kluczowy dla ptaków w dolinie Warty .

Pomniki przyrody.

Na obszarze miasta powołano 19 pomników przyrody – zwykle drzew w parkach i alejach. Łącznie, ochronie podlegają 403 drzewa - 18 pojedynczych drzew oraz 385 drzew tworzących jednogatunkową aleję brzoszową w ciągu ul. Białskiej. Duże skupiska chronionych drzew, poza ul. Białską, znajdują się też w Parku 3 Maja (7 drzew 7 różnych gatunków) oraz w Parku przy ul. Zbyszka (4 drzewa 2 gatunków). Dokładna lista pomników przyrody znajduje się w miejskim rejestrze ochrony. Ich występowanie na obszarze miasta nie ma bezpośredniego wpływu na sposób wydzielenia i określania stref planistycznych w planie ogólnym.

5. Ocena stanu środowiska.

Środowisko przyrodnicze Częstochowy charakteryzuje się stosunkowo dobrym stanem na tle innych dużych miast w Polsce, choć występują też istotne wyzwania, szczególnie w kontekście jakości powietrza i presji urbanizacyjnej.

Miasto posiada w miarę korzystne uwarunkowania przyrodnicze – stosunkowo duże zróżnicowanie fauny i flory, z obecnością wielu siedlisk cennych przyrodniczo, takich jak:

- **dolina rzeki Warty**, która pełni funkcję korytarza ekologicznego,

- **tereny parkowe i leśne** (np. Lisiniec, Parki Podjasnogórskie),
- **użytki rolne i łąki** na obrzeżach miasta,

Miasto posiada również liczne **pomniki przyrody** oraz znajduje się w otoczeniu **Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd**.

Jakość powietrza, podobnie jak w wielu innych rejonach kraju, to obecnie jeden z największych problemów środowiskowy Częstochowy. Miasto zmagają się z okresowymi przekroczeniami norm dla pyłu zawieszonego **PM10 i PM 2.5** oraz **benzo(a)pirenu** – szczególnie w sezonie grzewczym. Źródła zanieczyszczeń to przede wszystkim **niska emisja** - z gospodarstw domowych, a także zanieczyszczenia pochodzenia komunikacyjnego.

Stan wód powierzchniowych, szczególnie rzeki Warty i jej dopływów, jest umiarkowany do słabego, głównie z powodu zanieczyszczeń komunalnych i rolniczych. Zarówno jakość fizykochemiczna, jak i bakteriologiczna wód powierzchniowych, takich jak Warta i Stradomka, jest oceniana jako zła. Spiętrzenie Warty w rejonie Poraja tworzy sztuczny zbiornik, ale nie poprawia ogólnej sytuacji w zakresie czystości wód.

System gospodarowania odpadami działa poprawnie, choć wciąż istnieje potrzeba zwiększenia poziomu segregacji odpadów i redukcji ilości odpadów zmieszanych. System kanalizacyjny i oczyszczalnie ścieków są jednak stopniowo modernizowane.

Miasto posiada dobrze rozwiniętą sieć terenów zieleni miejskiej, co pozytywnie wpływa na mikroklimat i jakość życia mieszkańców. Dobrze zagospodarowane parki, lasy komunalne oraz zieleńce stanowią ważne elementy struktury ekologicznej miasta.

Ład przestrzenny w mieście jest w procesie ciągłej ewolucji, z postępującą świadomością jego znaczenia i coraz większą ilością instrumentów prawnych do jego kreowania. W praktyce występują poważne wyzwania, takie jak nierównomierne pokrycie planami miejscowymi, brak spójności między planowaniem strategicznym a wykonawczym oraz historyczne uwarunkowania.

Stan środowiska Częstochowy ocenia się jako ogólnie dobry, z problemami w niektórych obszarach. Miasto charakteryzuje się dużym potencjałem przyrodniczym oraz walorami krajobrazowymi i kulturowymi.

Główne wyzwania to:

- poprawa jakości powietrza,
- ograniczenie emisji z transportu i ogrzewania indywidualnego,
- ochrona wód powierzchniowych i ich renaturyzacja – w miarę możliwości.

Systematyczna modernizacja infrastruktury oraz działania edukacyjne i proekologiczne mieszkańców mogą znacząco poprawić stan środowiska w nadchodzących latach.

6. Prognoza dalszych zmian w środowisku w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu.

Opracowanie planów ogólnych dla miast i gmin w Polsce jest ustawowym obowiązkiem, którego niewypełnienie wiąże się dysfunkcją planowania przestrzennego, wynikającą z wygaśnięciem obowiązywania Studium, z dniem określonym w przepisach ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Należy zatem uznać, że nieuchwalenie planu ogólnego jest nie do przyjęcia.

W związku z realizacją planu ogólnego nie wystąpią znacząco negatywne oddziaływania na środowisko, ponieważ rozwój zainwestowania przewidziany w ustaleniach jest bardzo umiarkowany i odbywa się na zasadzie uzupełnień, przekształceń i kontynuacji istniejącej struktury funkcjonalno-przestrzennej. Analiza projektu planu wykazała, że dla wielu działek niezabudowanych, a przeznaczonych w projekcie do zabudowy, zgodnie z uwarunkowaniami lokalnymi, możliwe jest wydanie decyzji o warunkach zabudowy, a więc zagospodarowanie ich w podobny sposób. Przy czym plan limituje i ogranicza proces rozrastania się zabudowy oraz kształtuje ją kompleksowo dla dużego obszaru, natomiast proces urbanizacji na podstawie ww. decyzji bywa niekontrolowany i chaotyczny. W związku z powyższym, najbardziej dostrzegalnym i zasadniczym skutkiem środowiskowym planu ogólnego jest ograniczenie zabudowy do minimum -

niezbędnego dla rozwoju struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta, zgodnie z realnymi przesłankami, w drodze obliczenia zapotrzebowania na nową zabudowę. Ustalenia podstawowych wskaźników zagospodarowania stref, uwzględniają lokalne uwarunkowania i dotychczasową politykę przestrzenną.

7. Stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem.

W związku z realizacją planu ogólnego nie wystąpią znaczące oddziaływania na środowisko, zarówno o kwalifikacji negatywnej jak i pozytywnej, ponieważ rozwój zainwestowania przewidziany w ustaleniach jest bardzo umiarkowany i odbywa się na zasadzie uzupełnień, przekształceń i kontynuacji istniejącej struktury funkcjonalno-przestrzennej. Plan limituje i ogranicza proces rozrastania się zabudowy oraz kształtuje ją kompleksowo dla całego miasta, podtrzymując jednocześnie w zdecydowanej większości dotychczasową politykę przestrzenną – określoną w Studium. W związku z powyższym uznaje się, że najbardziej dostrzegalnym i zasadniczym skutkiem środowiskowym planu jest ograniczenie zabudowy do minimum, zgodnie z realnymi przesłankami i potrzebami. Ustalenia ogólnych zasad zagospodarowania stref, również uwzględniają lokalne uwarunkowania i politykę przestrzenną miasta.

W związku z powyższym szczegółowa miejscowa analiza stanu środowiska dla wybranych obszarów nie ma zastosowania w niniejszej prognozie.

8. Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym.

8.1. Poziom międzynarodowy, wspólnotowy i krajowy.

Normy prawa międzynarodowego:

- Konwencja w sprawie transgranicznego zanieczyszczenia powietrza na dalekie odległości z dnia 13 listopada 1979 r., sporządzona w Genewie.
- Ramowa Konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu z dnia 9 maja 1992 r., sporządzona w Nowym Jorku.
- Europejska Konwencja Krajobrazowa z dnia 20 października 2000 r., sporządzona we Florencji.
- Konwencja o różnorodności biologicznej z dnia 5 czerwca 1992 r., sporządzona w Rio de Janeiro.

Zasadniczym dokumentem definiującym cele ochrony środowiska na poziomie wspólnotowym, uwzględniającym normy prawa międzynarodowego, jest VII Wspólnotowy Program Działań w Zakresie Środowiska Naturalnego. Program ten wyznacza cele i priorytety dla następujących dziedzin ochrony środowiska:

- ochrona, zachowanie i poprawa kapitału naturalnego Unii,
- przekształcenie Unii w zasobooszczędną, zieloną i konkurencyjną gospodarkę niskoemisyjną,
- ochrona obywateli Unii przed związanymi ze środowiskiem presjami i zagrożeniami dla zdrowia i dobrostanu,
- maksymalizacja korzyści z prawodawstwa środowiskowego, doskonalenie wiedzy i bazy dowodowej w zakresie środowiska i ochrony klimatu,
- zabezpieczenie inwestycji ekologicznych i wspieranie zrównoważonych miast,
- lepsze uwzględnianie w działaniach bardziej spójnej polityki środowiskowej i efektywne podejmowanie wyzwań międzynarodowych, dotyczących środowiska i klimatu.

W projekcie planu powinny zostać uwzględnione priorytety w zakresie ochrony środowiska wynikające z dokumentów ustanowionych na szczeblu rządowym, samorządowym, porozumień międzynarodowych oraz projektów dokumentów i dyrektyw Unii Europejskiej. Poszczególne dyrektywy, międzynarodowe akty

prawne zostały wdrożone do polskiego prawodawstwa i tym samym znalazły swoje odzwierciedlenie w projektowanym dokumencie. Projekt uwzględnia wytyczne i cele ochrony środowiska przyjęte w wyżej wymienionych dyrektywach i konwencjach, poprzez zamieszczenie zapisów dotyczących różnych aspektów środowiska, zwłaszcza w zakresie jego ochrony. Uzyskano w ten sposób wysoką zgodność z dokumentami planistycznymi różnego szczebla, co pozwala wnioskować, że związane z nimi cele będą osiągnięte również przez ustalenia funkcjonalne wynikające z projektu planu. Zostało utrzymane założenie strategiczne dokumentów wszystkich poziomów, że celem generalnym rozwoju jest rozwój zrównoważony, przez który należy rozumieć zrównoważony udział wszystkich istotnych czynników ekologicznych, gospodarczych i społecznych.

Wyżej wymienione cele ochrony środowiska korelują odpowiednio z ogólnymi celami środowiskowymi.

8.2. Poziom regionalny.

Na szczeblu regionalnym zasadniczymi opracowaniami strategicznymi są:

- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa śląskiego "2020+" z 29 sierpnia 2016 r.,
- Strategia rozwoju województwa śląskiego "ŚLĄSKIE 2020+",

Dziedzina	Ogólne cele środowiskowe	Sposób uwzględnienia w projekcie planu ogólnego
1. Różnorodność biologiczna	Dostosowanie intensywności użytkowania terenu do predyspozycji, odporności i pojemności środowiska: - wyłączenie terenów wrażliwych z form zagospodarowania kolizyjnych z funkcją terenu, - ustalenie przyrodniczych progów chłonności terenów przyrodniczych i pozostałych struktur ochronnych na intensywność antropopresji.	Plan ogólny nie posiada ustaleń szczegółowych, ponieważ stanowi podstawę do określenia sposobu zagospodarowania terenów w planach miejscowych lub decyzji o warunkach zabudowy. Jednak w swoim ogólnym charakterze odnosi się do regionalnych celów środowiskowych w następujący sposób: – ustalenie podstawowych wskaźników zagospodarowania terenu w wydzielonych strefach, celem uzyskania racjonalnych proporcji pomiędzy obszarem zabudowy a powierzchnią biologicznie czynną, – ograniczenie lub wykluczenie zabudowy na obszarach cennych przyrodniczo, w tym w dolinach rzek i na terenach otwartych, – Wejście projektu w życie zwiększa kontrolę nad rozwojem struktury funkcjonalno-przestrzennej.
2. Woda	Utrzymanie lub osiągnięcie dobrego stanu wszystkich wód. Ochrona i racjonalizacja wykorzystania zasobów wodnych. Zwiększenie retencji wodnej.	
3. Powietrze i klimat	Poprawa jakości powietrza, spełnienie zwiększanych wymagań norm, całkowita likwidacja emisji substancji niszczących warstwę ozonową.	
4. Krajobraz	Ochrona obszarów o wysokich walorach krajobrazowych przed dysharmonijnymi obiektami wysokościowymi i wielkopowierzchniowymi.	
5. Zrównoważony rozwój obszarów miejskich	Harmonijny rozwój przestrzenny i gospodarczy.	

9. Przewidywane znaczące oddziaływania na komponenty środowiska.

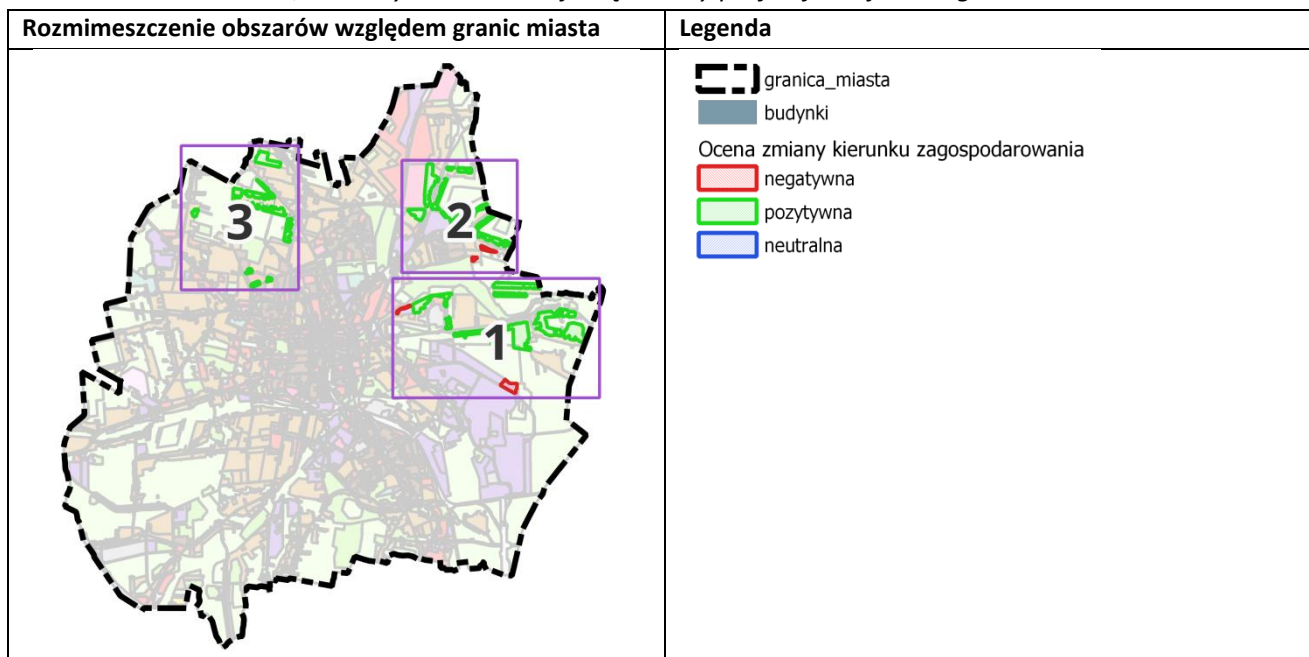
Skutki środowiskowe planu ogólnego polegają w omawianym przypadku na ustaleniu profilu funkcjonalnego stref, w porównaniu do obecnie obowiązującego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Przyjęto, że fragmenty terenów zagospodarowanych na podstawie decyzji o warunkach zabudowy – czyli niezgodnie ze Studium, a włączone do strefy o profilu „budowlanym”, nie stanowią negatywnych skutków środowiskowych.

Analiza wykazała w obrębie centrum i śródmieścia, niewielkie różnice wydzieleni stref planistycznych w stosunku do wydzieleni obszarów funkcjonalnych obowiązującego Studium. Nie są one na tyle istotne aby wykazywać je w prognozie. Ze względu na znaczącą ilość niewielkich fragmentów. Można przyjąć że sumaryczna powierzchnia fragmentów zmniejszenia powierzchni stref związanych z zabudową jest bardzo zbliżona do fragmentów gdzie te strefy uległy zwiększeniu. Najprawdopodobniej powierzchnia stref związanych z zabudową mieszkaniową uległa zmniejszeniu, ponieważ taka jest tendencja - wymuszona przez ustawodawcę poprzez obligatoryjne powiązanie z zapotrzebowaniem na zabudowę mieszkaniową, obliczonym na podstawie prognostycznych danych demograficznych GUS w ramach bilansu terenów mieszkaniowych. Nieco inaczej może być w przypadku stref o funkcji usługowej lub gospodarczej, które nie

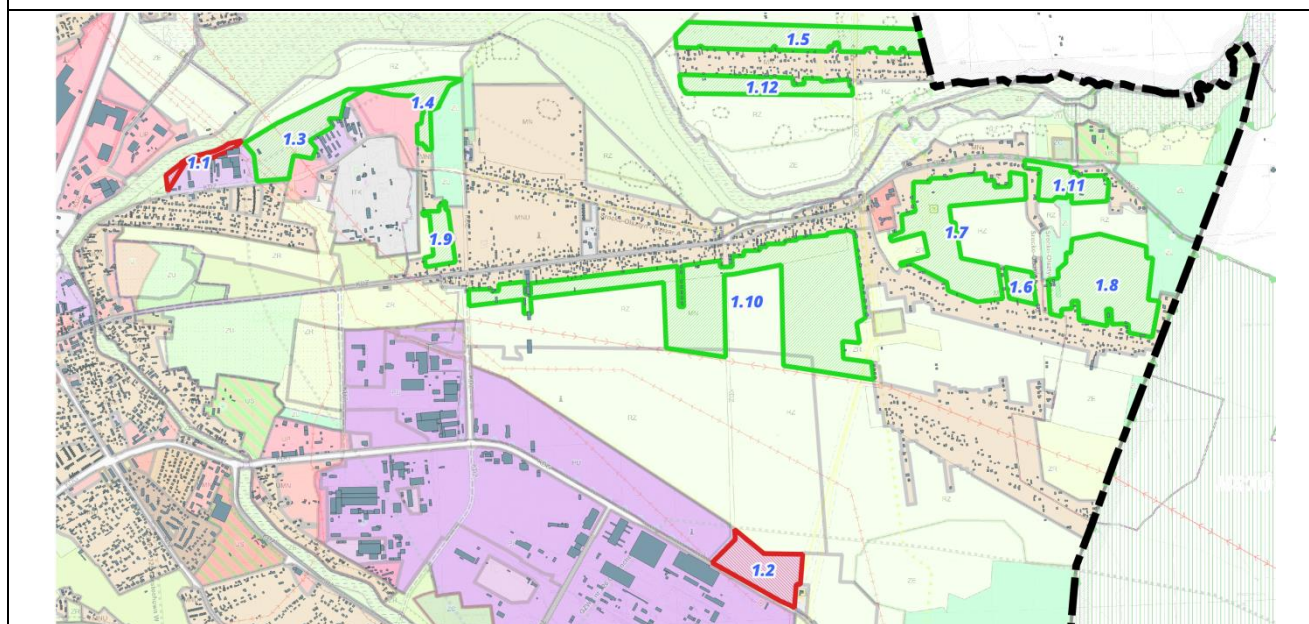
podlegają bilansowaniu, tym niemniej istnieje oczywista korelacja terenów mieszkaniowych z usługowymi, ponieważ te pierwsze determinują istnienie drugich oraz mają zasadniczy wpływ na ich koncentrację i wzajemne proporcje.

O ile w centrum i śródmieściu różnice między strefami planistycznymi a kierunkami zagospodarowania w obowiązującym studium są marginalne (korekcyjne), to w kilku peryferyjnych rejonach miasta odnotowuje się różnice, które warto przedstawić graficznie i oszacować ich znaczenie. W poniższej tabeli zamieszczono rysunki, na których wyszczególniono zmiany profilu funkcjonalnego.

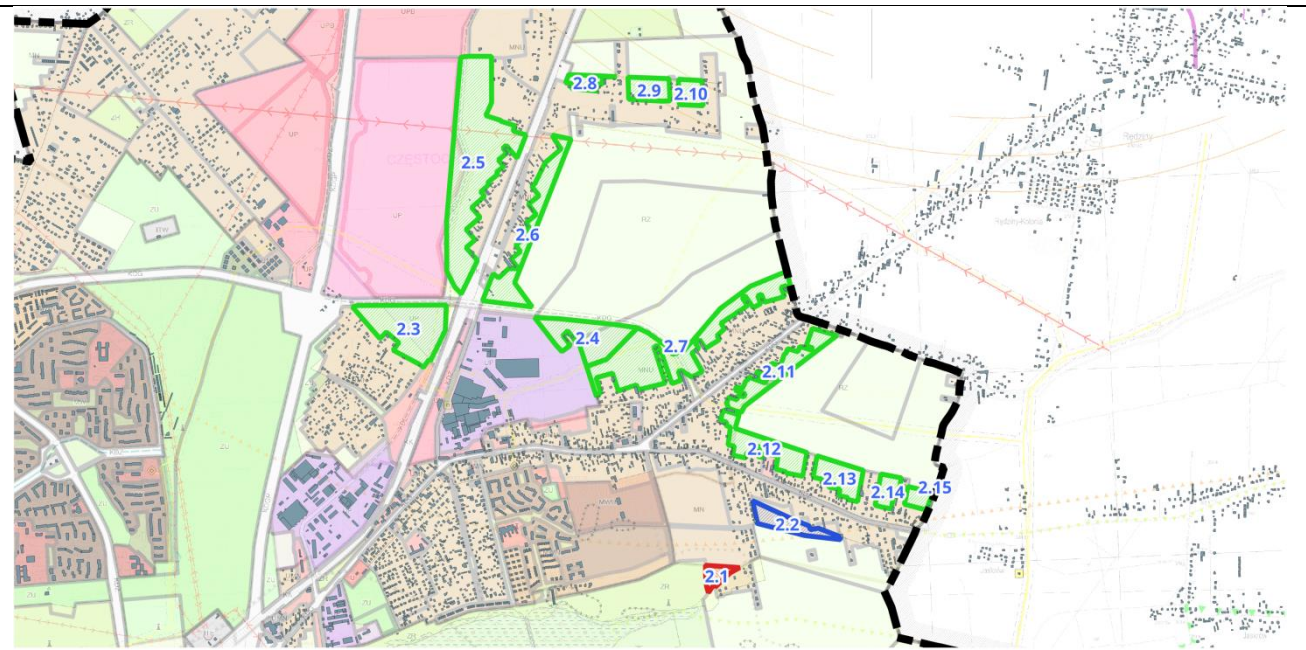
Tab.: analiza obszarów, na których odnotowuje się zmiany profilu funkcjonalnego.

Obszar nr 1

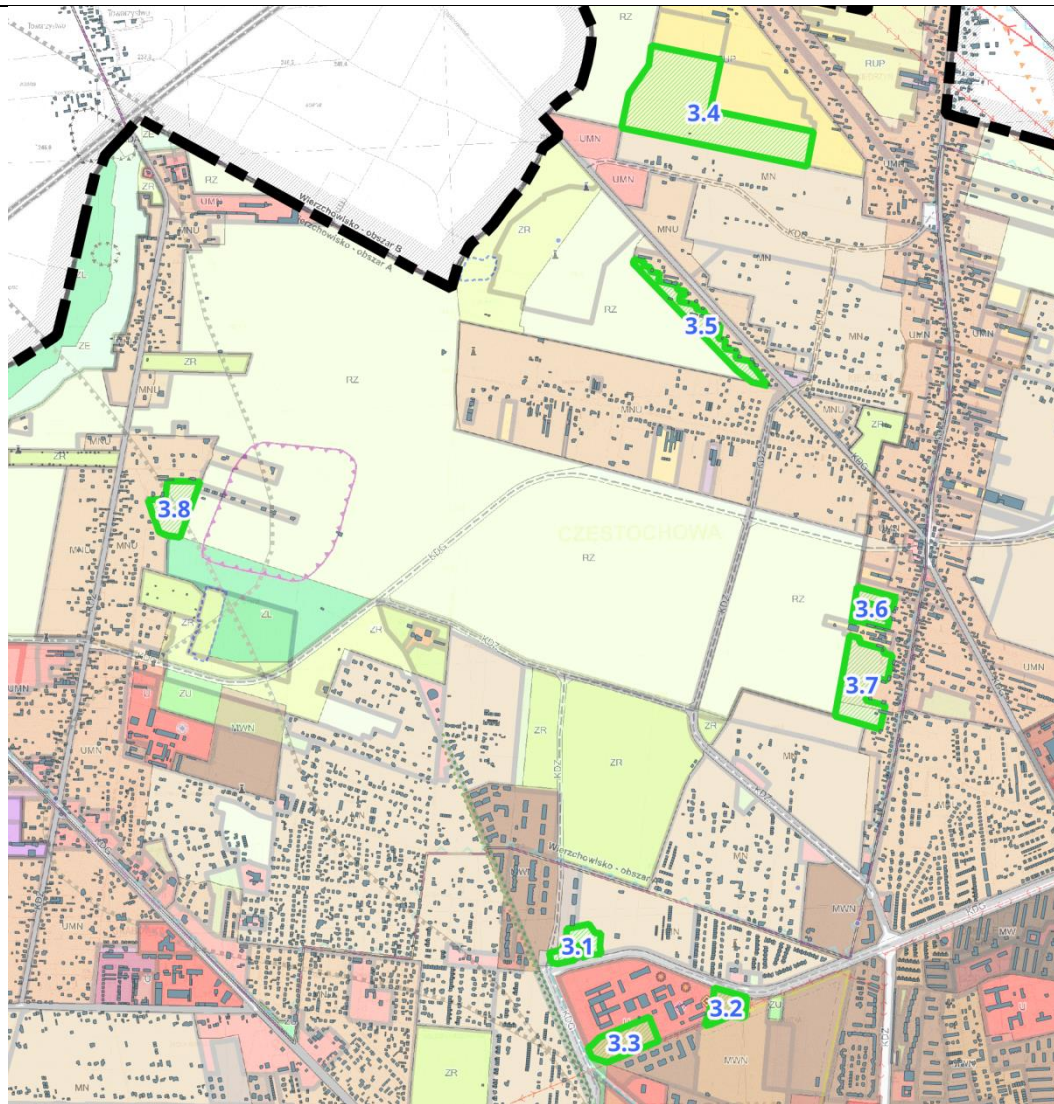

NR	OCENA ZMIANY FUNKCJI	FUNKCJA W SUIKZP	NOWA FUNKCJA W POG	POWIERZCHNIA SZACUNKOWA (ha)
1.1	Negatywna	Zieleń / tereny rolne i otwarte	Produkcyjna	1,4
1.2	Negatywna	Zieleń / tereny rolne i otwarte	Produkcyjna	9,7
Suma (negatywne)				11,1
1.3	Pozytywna	Produkcyjna	Zieleń / tereny rolne i otwarte	12,0
1.4	Pozytywna	Produkcyjna	Zieleń / tereny rolne i otwarte	5,1
1.5	Pozytywna	Mieszaniowa	Zieleń / tereny rolne i otwarte	17,7
1.6	Pozytywna	Mieszaniowa	Zieleń / tereny rolne i otwarte	2,4
1.7	Pozytywna	Mieszaniowa	Zieleń / tereny rolne i otwarte	22,7
1.8	Pozytywna	Mieszaniowa	Zieleń / tereny rolne i otwarte	23,3
1.9	Pozytywna	Mieszaniowa	Zieleń / tereny rolne i otwarte	3,6
1.10	Pozytywna	Mieszaniowa	Zieleń / tereny rolne i otwarte	58,6
1.11	Pozytywna	Mieszaniowa	Zieleń / tereny rolne i otwarte	6,4
1.12	Pozytywna	Mieszaniowa	Zieleń / tereny rolne i otwarte	8,4
Suma (pozytywne)				160,2
Bilans (pozytywne – negatywne)				149,1

Obszar nr 2

NR	OCENA ZMIANY FUNKCJI	FUNKCJA W SUIKZP	NOWA FUNKCJA W POG	POWIERZCHNIA SZACUNKOWA (ha)
2.1	negatywna	Zieleń / tereny rolne i otwarte	Mieszkaniowa	1,2
2.2	neutralna	Zieleń / tereny rolne i otwarte	Mieszkaniowa	2,8
2.3	pozytywna	Produkcyjna	Zieleń / tereny rolne i otwarte	9,6
2.4	pozytywna	Produkcyjna	Zieleń / tereny rolne i otwarte	6,7
2.5	pozytywna	Mieszkaniowa	Zieleń / tereny rolne i otwarte	23,3
2.6	pozytywna	Mieszkaniowa	Zieleń / tereny rolne i otwarte	7,4
2.7	pozytywna	Mieszkaniowa	Zieleń / tereny rolne i otwarte	15,4
2.8	pozytywna	Mieszkaniowa	Zieleń / tereny rolne i otwarte	1,2
2.9	pozytywna	Mieszkaniowa	Zieleń / tereny rolne i otwarte	2,5
2.10	pozytywna	Mieszkaniowa	Zieleń / tereny rolne i otwarte	1,6
2.11	pozytywna	Mieszkaniowa	Zieleń / tereny rolne i otwarte	5,0
2.12	pozytywna	Mieszkaniowa	Zieleń / tereny rolne i otwarte	5,1
2.13	pozytywna	Mieszkaniowa	Zieleń / tereny rolne i otwarte	3,6
2.14	pozytywna	Mieszkaniowa	Zieleń / tereny rolne i otwarte	1,7
2.15	pozytywna	Mieszkaniowa	Zieleń / tereny rolne i otwarte	1,2
Suma (pozytywne)				84,3
Bilans (pozytywne – negatywne)				83,1

Obszar nr 3

NR	OCENA ZMIANY FUNKCJI	FUNKCJA W SUiKZP	NOWA FUNKCJA W POG	POWIERZCHNIA SZACUNKOWA (ha)
3.1	pozytywna	Usługowa	Zieleń / tereny rolne i otwarte	1,7
3.2	pozytywna	Usługowa	Zieleń / tereny rolne i otwarte	1,4
3.3	pozytywna	Usługowa	Zieleń / tereny rolne i otwarte	2,4
3.4	pozytywna	Produkcja rolnicza	Zieleń / tereny rolne i otwarte	15,6
3.5	pozytywna	Mieszkaniowa	Zieleń / tereny rolne i otwarte	3,1
3.6	pozytywna	Mieszkaniowa	Zieleń / tereny rolne i otwarte	1,4
3.7	pozytywna	Mieszkaniowa	Zieleń / tereny rolne i otwarte	4,8
3.8	pozytywna	Mieszkaniowa	Zieleń / tereny rolne i otwarte	2,6
Suma (pozytywne)				33,0

Powyższa tabela przedstawia zmiany profilu funkcjonalnego wybranych rejonów miasta. Pozostała część obszaru planu, nie wykazana w analizie, na ogół kontynuuje dotychczasowe ustalenia w zakresie funkcji. Nie ujęto w analizie mało znaczących korekt i zmian mających marginalne znaczenie środowiskowe, wynikających np. z dostosowania do aktualnych danych ewidencyjnych i dokumentów wejściowych.

Z powyższej analizy wynika, że zmiany w zakresie profilu funkcjonalnego w ramach obszarów 1.1 i 1.2 mają na celu utworzenie zwartych rejonów miasta, mieszczących usługi, produkcję i przemysł, co zwiększy potencjał rozwojowy miasta. Jednocześnie zmiany te w pełni skompensowano, zwłaszcza w ramach obszarów 1.3 i 1.4, gdzie szacunkowa powierzchnia obszarów o profilu funkcjonalnym: usługowym, produkcyjnym i przemysłowym, została pomniejszona.

Zmiany profilu funkcjonalnego niektórych obszarów niezabudowanych o mieszkaniowych kierunkach przeznaczenia w Studium – obszarów przeważnie sięgających w głąb terenów otwartych, poza granice podstawowego obszaru uzupełnienia zabudowy, wymagających znaczących nakładów infrastrukturalnych, obecnie najmniej przygotowanych na wprowadzenie nowej zabudowy mieszkaniowej, są konsekwencją zmian ustawowych z zakresu planowania przestrzennego. Skutki środowiskowe tej grupy zmian są zdecydowanie pozytywne.

Skutek środowiskowy zmian w granicach obszaru 2.2, polegających na niewielkiej korekcie granic strefy wielofunkcyjnej z zabudową mieszkaniową, został określony jako neutralny. Powodem takiej kwalifikacji jest uwzględnienie dorobku planistycznego miasta – w tym w szczególności - planu miejscowego obowiązującego w latach: 1994 r. – 2003 r. oraz inwestycji infrastrukturalnych w ten rejon miasta.

Reasumując – zasada zachowania ciągłości planistycznej skutkuje w ten sposób, że kierunki zagospodarowania przestrzennego wyznaczone w Studium, są punktem wyjścia dla stref planistycznych w planie ogólnym miasta.

Konieczność rezygnacji z obszarów o mieszkaniowych kierunkach przeznaczenia w Studium należy postrzegać jako konsekwencje nowych uregulowań prawnych na poziomie ustawowym, a nie decyzje projektowe w ramach planu ogólnego. Niemniej jednak stwierdzić należy, że ograniczanie to wiąże się z oddziaływaniem jednoznacznie pozytywnym.

Samo opracowanie planu ogólnego, w oparciu o rzetelne obliczenia zapotrzebowania na zabudowę mieszkaniową i zasady zrównoważonego rozwoju, należy uznać jako pozytywne działanie – na rzecz rozwiązania problemów zarówno przestrzennych jak i środowiskowych. Przyjęcie planu, należy więc traktować jako środek zapobiegający dalszym niekorzystnym zmianom w strukturze funkcjonalno-przestrzennej. Ocenia się, że ustalenie racjonalnych zasad lokalizacji nowej zabudowy, będzie miało istotny wpływ na polepszenie jakości przestrzeni miasta, a tym samym jakości życia mieszkańców w perspektywie wieloletniej. Warto tu zaznaczyć, że plan ogólny uwzględnia politykę klimatyczną i energetyczną Wspólnoty Europejskiej, poprzez wyznaczenie w ramach stref otwartych SO oraz stref usługowych SU terenów możliwych do lokalizacji infrastruktury służącej do produkcji energii ze źródeł odnawialnych.

Projekt nie narusza żadnych terenów mających realne znaczenie dla środowiska przyrodniczego, w tym form ochrony przyrody tj. obszar Natura 2000. Zapobiega też niekontrolowanej i chaotycznej urbanizacji. Instrument kontroli nad procesem urbanizacji będzie zrealizowany, poprzez spójne i adekwatne do uwarunkowań lokalnych zasady zagospodarowania.

W związku z realizacją ustaleń planu nie przewiduje się tzw. „znaczących” oddziaływań na środowisko, bowiem ustalenia te w większości sankcjonują stan istniejący. Poniższa tabela, mimo wszystko uwzględnia zakres przewidywanych oddziaływań, również o umiarkowanym znaczeniu.

Różnorodność biologiczna					
Opis ustalenia lub przeznaczenia	Oddziaływanie	Kwalifikacja oddziaływania	Charakter	Trwałość oddziaływania	Odwracalność zjawisk
Strefy otwarte oraz zieleni i rekreacji	Zwiększenie udziału zieleni urządzonej, zwłaszcza w rejonie planowanego skrzyżowania dróg.	pozytywne	bezpośrednie	długoterminowe	tak
Wydzielenie stref pod zabudowę mieszkaniową zgodnie z realnym zapotrzebowaniem	Podwyższenie standardów zagospodarowania przestrzeni z uwzględnieniem terenów	pozytywne	bezpośrednie	długoterminowe	tak
Zdrowie, bezpieczeństwo i jakość życia ludzi					
Opis ustalenia lub przeznaczenia	Oddziaływanie	Kwalifikacja oddziaływania	Charakter	Trwałość oddziaływania	Odwracalność zjawisk
Określenie podstawowych parametrów zabudowy i zagospodarowania	Ochrona jakości przestrzeni przed nadmierną antropopresją	Pozytywne	bezpośrednie	długoterminowe	tak
Woda					
Opis ustalenia lub przeznaczenia	Oddziaływanie	Kwalifikacja oddziaływania	Charakter	Trwałość oddziaływania	Odwracalność zjawisk
Strefy otwarte oraz zieleni i rekreacji	Zachowanie terenów zielonych, ochrona terenu przepuszczalnego dla wody.	pozytywne	bezpośrednie	długoterminowe	tak
Powietrze, klimat i środowisko akustyczne					
Opis ustalenia lub przeznaczenia	Oddziaływanie	Kwalifikacja oddziaływania	Charakter	Trwałość oddziaływania	Odwracalność zjawisk
Strefy otwarte i usługowe	wyznaczenie w ramach stref otwartych SO oraz stref usługowych SU terenów możliwych do lokalizacji urządzeń OZE	pozytywne	bezpośrednie	długoterminowe	tak
Strefy otwarte oraz zieleni i rekreacji	Wspomaganie naturalnych procesów oczyszczania powietrza.	pozytywne	pośrednie	długoterminowe	tak
wyznaczenie w ramach stref SO oraz SU terenów dla infrastruktury OZE	Zmniejszanie udziału szkodliwej emisji, wynikającej z pozyskiwania energii opartej na spalaniu paliw.	pozytywne	bezpośrednie	długoterminowe	tak
Powierzchnia ziemi i gleby					
Opis ustalenia lub przeznaczenia	Oddziaływanie	Kwalifikacja oddziaływania	Charakter	Trwałość oddziaływania	Odwracalność zjawisk
Strefy otwarte oraz zieleni i rekreacji	Ochrona terenu przepuszczalnego dla wody, ochrona przed nadmierną ekspansją zabudowy.	pozytywne	bezpośrednie	długoterminowe	tak
Określenie podstawowych parametrów zabudowy i zagospodarowania	Ustalenie zasad zagospodarowania uwzględniających wymogi zachowania odpowiednich proporcji pomiędzy terenami zabudowy a powierzchnią biologicznie czynną.	pozytywne	bezpośrednie	długoterminowe	tak
Środowisko kulturowe i krajobraz					
Opis ustalenia lub przeznaczenia	Oddziaływanie	Kwalifikacja oddziaływania	Charakter	Trwałość oddziaływania	Odwracalność zjawisk
Wejście w życie POG. Określenie podstawowych parametrów zabudowy i zagospodarowania.	Ochrona podstawowych zasad ładu przestrzennego. Brak możliwości realizacji zabudowy na podstawie decyzji o warunkach zabudowy, niezgodnych z polityką przestrzenną miasta.	pozytywne	bezpośrednie	trwałe	tak

10. Oddziaływania skumulowane.

Można przypuszczać, że w długoletniej perspektywie (np. za 20-30 lat) w skali całego kraju, pozytywnym oddziaływaniem skumulowanym będzie zauważalny regres zjawiska nadmiernego rozpraszania zabudowy. Przypuszczenie to, związane jest z podstawowymi założeniami ideowymi planów ogólnych, czyli zwiększenie kontroli nad ruchem budowlanym w mieszkalnictwie, w oparciu o prognozy demograficzne oraz wymóg zgodności decyzji o warunkach zabudowy z ustaleniami POG. Ponadto plany ogólne we wszystkich polskich gminach i miastach wejdą w życie na przestrzeni stosunkowo krótkiego okresu, a więc można uznać że niemal jednocześnie.

Na podstawie dokonanych analiz ustaleń POG nie przewiduje się kumulacji innych oddziaływań. Przy założeniu, że nowe inwestycje będą zgodne z zapisami planu miejscowego lub decyzji WZ, nie należy się spodziewać znaczącego pogorszenia jakości środowiska.

11. Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko.

Plan nie zawiera rozwiązań rodzących znaczące skutki środowiskowe a jego uchwalenie należy postrzegać w pozytywnym lub neutralnym wymiarze (w zależności od kontekstu), więc podejmowanie działań kompensujących nie jest konieczne w omawianym przypadku. Plan ogólny zgodnie ze swoją delegacją ustawową formułuje najbardziej podstawowe ustalenia. Nie zawiera więc ustaleń stricte ograniczających, zapobiegających i minimalizujących rzeczywiste skutki polityki przestrzennej. Tym niemniej rolę pośrednią ustaleń ograniczających, zapobiegających i minimalizujących skutki polityki przestrzennej miasta, można uznać sam sposób wydzielenia stref planistycznych – w oparciu o prognozy i analizy przestrzenne, a także wszelkie uwarunkowania wymagające uwzględnienia. Sposób wydzielenia stref planistycznych opisano w uzasadnieniu, które jest załącznikiem do uchwały zatwierdzającej POG.

12. Propozycje rozwiązań alternatywnych do rozwiązań zawartych w projekcie.

Objęty analizą projekt nie zawiera rozwiązań alternatywnych. Jest on zgodny z podstawowymi zasadami ochrony środowiska oraz z głównymi uwarunkowaniami zagospodarowania przestrzennego miasta. Wykluczono rozwiązania planistyczne mogące stwarzać konflikty lub kolizje z wymogami ochrony środowiska, dzięki czemu są zgodne z warunkami i możliwościami środowiskowymi obszaru. W związku z powyższym uznaje się, że sporządzanie rozwiązań alternatywnych do przedmiotowego projektu jest niecelowe.

13. Transgraniczne oddziaływanie na środowisko.

Ustalenia planu ogólnego, wyrażane w dyspozycjach funkcjonalno-przestrzennych stref planistycznych, nie przewidują nowych sposobów zagospodarowania mogących oddziaływać trans-granicznie na komponenty środowiska. W związku z czym nie stwierdzono oddziaływania transgranicznego, wymagającego wszczęcia procedury przewidzianej w Konwencji z Espoo – potwierdzonej przez ustawę „Prawo ochrony środowiska”.

14. Streszczenie w języku niespecjalistycznym.

Podstawowym zadaniem planu ogólnego (zwanego dalej planem) jest określenie stref planistycznych, stanowiących profil funkcjonalny na potrzeby szczegółowego określenia zasad zagospodarowania terenów, w drodze decyzji o warunkach zabudowy lub miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Określenie ww. stref powinno uwzględniać wiele uwarunkowań i aspektów - w tym również celów środowiskowych tj.:

- ochrona środowiska przyrodniczego i krajobrazu,
- ochrona środowiska kulturowego,
- ochrona dóbr materialnych,
- racjonalne kształtowanie przestrzeni publicznych,
- zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy.

W obecnym stanie zagospodarowania, przedmiotowy obszar jest użytkowany w sposób typowy dla obszarów miejskich, jednak z wyraźnym udziałem otwartej przestrzeni, gdzie była lub nadal jest prowadzona gospodarka rolna. Plan ogólny ma na celu wydzielenie stref planistycznych z określeniem dopuszczalnych przeznaczeń i podstawowych parametrów zabudowy i zagospodarowania. W dużym uproszczeniu można przyjąć, że plan ten po wejściu w życie, „zastąpi” obowiązujące studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Podstawę prawną opracowania prognozy stanowi art. 51 ustawy z dnia 3 października 2008 r. udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2024 poz. 1112 z późn. zm.), zwanej dalej ustawą. Stosownie do Art. 13d. 1. ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. 2021 poz. 741), strefy planistyczne związane z funkcją mieszkaniową wyznacza się w pierwszej kolejności na obszarach, dla których w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego określono przeznaczenie umożliwiające realizację funkcji mieszkaniowej, obszarach uzupełnienia zabudowy oraz obszarach z istniejącą zabudową o funkcji mieszkaniowej, z wyłączeniem luk w tej zabudowie, biorąc pod uwagę uwarunkowania, o których mowa w art. 13b ww. ustawy. Plan ogólny nie jest bezpośrednio powiązany z dokumentem Studium. Przyjęta zasada zachowania ciągłości planistycznej skutkuje w ten sposób, że kierunki zagospodarowania przestrzennego wyznaczone w Studium, stały się punktem wyjścia dla stref planistycznych w planie ogólnym miasta, jako wynikające z uwarunkowań środowiskowych.

Prognoza została sporządzona w oparciu o identyfikację, analizę i ocenę potencjalnych oddziaływań na środowisko, związanych z realizacją ustaleń planu ogólnego. Mogą one dotyczyć takich komponentów środowiska jak: wody powierzchniowe, wody podziemne, powietrze, ukształtowanie terenu, gleba, klimat akustyczny i bioróżnorodność. W związku z tym zakres przedmiotowego opracowania obejmuje zagadnienia w zakresie przewidywanych zmian w strukturze funkcjonalno-przestrzennej i oceny ich oddziaływania na środowisko, a także możliwości realizacji rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań.

Prognozę sporządzono przy zastosowaniu metod opisowych, charakteryzujących istniejący stan zasobów środowiska z uwzględnieniem istniejących i przewidywanych znaczących oddziaływań oraz obszarów prawnie chronionych - nawet jeżeli występują poza obszarem planu lecz są z nim w pewnym sensie powiązane. Ocenę ewentualnych zagrożeń, poszczególnych komponentów środowiska oraz ich analizy jakościowe, oparto m.in. na danych z państwowego monitoringu środowiska.

Określenie skutków środowiskowych nastąpiło, w szczególności, w oparciu o: istniejące zagospodarowanie, przeznaczenie terenów w obowiązujących planach miejscowych oraz kierunki przeznaczenia określone w dotychczas obowiązującym Studium. W zależności od stosunku projektowanego zagospodarowania do zagospodarowania istniejącego lub możliwego do uzyskania (oszacowanego na okres - do daty wejścia w życie planu ogólnego), rozpoznano skutki środowiskowe pozytywne i negatywne, których rodzaj

i znaczenie opisano w niniejszej prognozie.

W związku z ogólnym charakterem projektowanego dokumentu można zaproponować metody analizy jedynie podstawowych elementów środowiska. Natomiast bardziej szczegółowe metody powinno się określać dla bardziej sprecyzowanych przedsięwzięć, realizowanych na podstawie planów miejscowych lub decyzji o warunkach zabudowy. Monitoring skutków środowiskowych realizacji ustaleń planu ogólnego może się odbywać w oparciu o wyniki pomiarów uzyskanych w ramach państwowego monitoringu środowiska lub też w ramach innych badań prowadzonych przez organy administracji oraz podmioty gospodarcze działające na obszarze gminy.

Środowisko przyrodnicze Częstochowy charakteryzuje się stosunkowo dobrym stanem na tle innych dużych miast w Polsce, choć występują też istotne wyzwania, szczególnie w kontekście jakości powietrza i presji urbanizacyjnej.

Miasto posiada w miarę korzystne uwarunkowania przyrodnicze – stosunkowo duże zróżnicowanie fauny i flory, z obecnością wielu siedlisk cennych przyrodniczo, takich jak:

- **dolina rzeki Warty**, która pełni funkcję korytarza ekologicznego,
- **tereny parkowe i leśne** (np. Lisiniec, Parki Podjasnogórskie),
- **użytki rolne i łąki** na obrzeżach miasta,

Miasto posiada również liczne **pomniki przyrody** oraz znajduje się w otoczeniu **Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd**.

Jakość powietrza, podobnie jak w wielu innych rejonach kraju, to obecnie jeden z największych problemów środowiskowy Częstochowy. Miasto zmagają się z okresowymi przekroczeniami norm dla pyłu zawieszonego **PM10 i PM 2.5** oraz **benzo(a)pirenu** – szczególnie w sezonie grzewczym. Źródła zanieczyszczeń to przede wszystkim **niska emisja** - z gospodarstw domowych, a także zanieczyszczenia pochodzenia komunikacyjnego.

Stan wód powierzchniowych, szczególnie rzeki Warty i jej dopływów, jest umiarkowany do słabego, głównie z powodu zanieczyszczeń komunalnych i rolniczych. Zarówno jakość fizykochemiczna, jak i bakteriologiczna wód powierzchniowych, takich jak Warta i Stradomka, jest oceniana jako zła. Spiętrzenie Warty w rejonie Poraja tworzy sztuczny zbiornik, ale nie poprawia ogólnej sytuacji w zakresie czystości wód.

System gospodarowania odpadami działa poprawnie, choć wciąż istnieje potrzeba zwiększenia poziomu segregacji odpadów i redukcji ilości odpadów zmieszanych. System kanalizacyjny i oczyszczalnie ścieków są jednak stopniowo modernizowane.

Miasto posiada dobrze rozwiniętą sieć terenów zieleni miejskiej, co pozytywnie wpływa na mikroklimat i jakość życia mieszkańców. Dobrze zagospodarowane parki, lasy komunalne oraz zieleńce stanowią ważne elementy struktury ekologicznej miasta.

Ład przestrzenny w mieście jest w procesie ciągłej ewolucji, z postępującą świadomością jego znaczenia i coraz większą ilością instrumentów prawnych do jego kreowania. W praktyce występują poważne wyzwania, takie jak nierównomierne pokrycie planami miejscowymi, brak spójności między planowaniem strategicznym a wykonawczym oraz historyczne uwarunkowania.

Stan środowiska Częstochowy ocenia się jako ogólnie dobry, z problemami w niektórych obszarach. Miasto charakteryzuje się dużym potencjałem przyrodniczym oraz walorami krajobrazowymi i kulturowymi. Główne wyzwania to:

- poprawa jakości powietrza,
- ograniczenie emisji z transportu i ogrzewania indywidualnego,
- ochrona wód powierzchniowych i ich renaturyzacja – w miarę możliwości.

Systematyczna modernizacja infrastruktury oraz działania edukacyjne i proekologiczne mieszkańców mogą znacząco poprawić stan środowiska w nadchodzących latach.

Opracowanie planów ogólnych dla miast i gmin w Polsce jest ustawowym obowiązkiem, którego

niewypełnienie wiąże się dysfunkcją planowania przestrzennego, wynikającą z wygaśnięcia obowiązującego Studium, z dniem określonym w przepisach ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Żadne okoliczności prawne czy faktyczne nie stanowią uzasadnienia do zaniechania uchwalenia planu ogólnego. W związku z realizacją planu ogólnego nie wystąpią znacząco negatywne oddziaływania na środowisko, ponieważ rozwój zainwestowania przewidziany w ustaleniach jest zrównoważony, uwzględniając w pierwszej kolejności: uzupełnienia, przekształcenia i kontynuacje w ramach istniejącej struktury funkcjonalno-przestrzennej. Stan ten tworzy warunki do „rozrastania się” obszarów zabudowanych oraz kształtowania zabudowy kompleksowo dla większych i zwartych obszarów, w dostosowaniu do możliwości finansowych gminy. Obecnie, proces urbanizacji na podstawie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu przeważnie bywa niekontrolowany, chaotyczny oraz niewspółmiernie kosztowny. W związku z powyższym, najbardziej dostrzegalnym i zasadniczym skutkiem środowiskowym planu ogólnego jest ograniczenie zabudowy do poziomu rozwoju struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta, odpowiadającego wymogom ustawowym oraz w oparciu o dane i prognozy demograficzne, służące za podstawę do obliczenia zapotrzebowania na nową zabudowę. Ustalenia podstawowych wskaźników zagospodarowania stref, uwzględniają lokalne uwarunkowania i dotychczasową politykę przestrzenną. Szczegółowa miejscowa analiza stanu środowiska dla wybranych obszarów nie ma zastosowania w niniejszej prognozie.

Skutki środowiskowe w obrębie centrum i śródmieścia, nie są na tyle istotne aby wykazywać je w prognozie. Poza centrum i śródmieściem powierzchnia stref związanych z zabudową mieszkaniową uległa zmniejszeniu, ponieważ taka jest tendencja - wymuszona przez ustawodawcę w postaci obligatoryjnego powiązania z zapotrzebowaniem na zabudowę mieszkaniową, obliczonym na podstawie prognostycznych danych demograficznych GUS w ramach bilansu terenów mieszkaniowych. Inaczej niż w przypadku stref o funkcji usługowej lub gospodarczej, które nie podlegają bilansowaniu.

W zestawieniu tabelarycznym ujęto wybrane zmiany profilu funkcjonalnego wybranych rejonów miasta. Pozostała część obszaru planu, nie wykazana w analizie, na ogół kontynuuje dotychczasowe ustalenia w zakresie funkcji. Nie ujęto w analizie mało znaczących korekt i zmian mających marginalne znaczenie środowiskowe, wynikających np. z dostosowania do aktualnych danych ewidencyjnych i dokumentów wejściowych.

Z powyższej analizy wynika, że zmiany w zakresie profilu funkcjonalnego w ramach obszarów 1.1 i 1.2 mają na celu utworzenie zwartych rejonów miasta, mieszczących usługi, produkcję i przemysł, co zwiększy potencjał rozwojowy miasta. Jednocześnie zmiany te w pełni skompensowano, zwłaszcza w ramach obszarów 1.3 i 1.4, gdzie szacunkowa powierzchnia obszarów o profilu funkcjonalnym: usługowym, produkcyjnym i przemysłowym, została pomniejszona.

Zmiany profilu funkcjonalnego niektórych obszarów niezabudowanych o mieszkaniowych kierunkach przeznaczenia w Studium – obszarów przeważnie sięgających w głąb terenów otwartych, poza granice podstawowego obszaru uzupełnienia zabudowy, wymagających znaczących nakładów infrastrukturalnych, obecnie najmniej przygotowanych na wprowadzenie nowej zabudowy mieszkaniowej, są konsekwencją zmian ustawowych z zakresu planowania przestrzennego. Skutki środowiskowe tej grupy zmian są zdecydowanie pozytywne.

Skutek środowiskowy zmian w granicach obszaru 2.2, polegających na niewielkiej korekcie granic strefy wielofunkcyjnej z zabudową mieszkaniową, został określony jako neutralny. Powodem takiej kwalifikacji jest uwzględnienie dorobku planistycznego miasta – w tym w szczególności - planu miejscowego obowiązującego w latach: 1994 r. – 2003 r. oraz inwestycji infrastrukturalnych w ten rejon miasta.

Reasumując – zasada zachowania ciągłości planistycznej skutkuje w ten sposób, że kierunki zagospodarowania przestrzennego wyznaczone w Studium, są punktem wyjścia dla stref planistycznych w planie ogólnym miasta.

Konieczność rezygnacji z obszarów o mieszkaniowych kierunkach przeznaczenia w Studium należy postrzegać jako konsekwencje nowych uregulowań prawnych na poziomie ustawowym, a nie decyzje projektowe w ramach planu ogólnego. Niemniej jednak stwierdzić należy, że ograniczanie to wiąże się z oddziaływaniem jednoznacznie pozytywnym.

Samo opracowanie planu ogólnego, w oparciu o obliczenia zapotrzebowania na zabudowę mieszkaniową i zasadę zrównoważonego rozwoju, należy uznać jako pozytywne działanie – na rzecz rozwiązania problemów zarówno przestrzennych jak i środowiskowych. Przyjęcie planu, należy więc traktować jako środek zapobiegający dalszym niekorzystnym zmianom w strukturze funkcjonalno-przestrzennej. Ocenia się, że ustalenie racjonalnych zasad lokalizacji nowej zabudowy, będzie miało istotny wpływ na polepszenie jakości przestrzeni miasta, a tym samym jakości życia mieszkańców w perspektywie wieloletniej. Warto tu zaznaczyć, że plan ogólny uwzględni politykę klimatyczną i energetyczną Wspólnoty Europejskiej, poprzez wyznaczenie w ramach stref otwartych SO oraz stref usługowych SU terenów możliwych do lokalizacji infrastruktury służącej do produkcji energii ze źródeł odnawialnych.

Projekt nie narusza żadnych terenów mających realne znaczenie dla środowiska przyrodniczego, w tym form ochrony przyrody tj. obszar Natura 2000. Zapobiega też niekontrolowanej i chaotycznej urbanizacji. Instrument kontroli nad procesem urbanizacji będzie zrealizowany, poprzez spójne i adekwatne do uwarunkowań lokalnych zasady zagospodarowania.

W związku z realizacją ustaleń planu nie przewiduje się tzw. „znaczących” oddziaływań na środowisko, bowiem ustalenia te w większości sankcjonują stan istniejący. Uwzględniono zakres przewidywanych oddziaływań, również o umiarkowanym znaczeniu.

Można przypuszczać, że w długoletniej perspektywie (np. za 20-30 lat) w skali całego kraju, pozytywnym oddziaływaniem skumulowanym będzie zauważalny regres zjawiska nadmiernego rozpraszania zabudowy. Przypuszczenie to, związane jest z podstawowymi założeniami ideowymi planów ogólnych, czyli zwiększenie kontroli nad ruchem budowlanym w mieszkalnictwie, w oparciu o prognozy demograficzne oraz wymóg zgodności decyzji o warunkach zabudowy z ustaleniami POG. Ponadto plany ogólne we wszystkich polskich gminach i miastach wejdą w życie na przestrzeni stosunkowo krótkiego okresu, a więc można uznać że niemal jednocześnie.

Plan nie zawiera rozwiązań rodzących znaczące skutki środowiskowe a jego uchwalenie należy postrzegać w pozytywnym lub neutralnym wymiarze (w zależności od kontekstu), więc podejmowanie działań kompensujących nie jest konieczne w omawianym przypadku. Plan ogólny zgodnie ze swoją delegacją ustawową formułuje najbardziej podstawowe ustalenia. Nie zawiera więc ustaleń stricte ograniczających, zapobiegających i minimalizujących rzeczywiste skutki polityki przestrzennej. Tym niemniej rolę pośrednią ustaleń ograniczających, zapobiegających i minimalizujących skutki polityki przestrzennej miasta, można uznać sam sposób wydzielenia stref planistycznych – w oparciu o prognozy i analizy przestrzenne, a także wszelkie uwarunkowania wymagające uwzględnienia. Sposób wydzielenia stref planistycznych opisano w uzasadnieniu, które jest załącznikiem do uchwały zatwierdzającej POG.

Objęty analizą projekt nie zawiera rozwiązań alternatywnych. Jest on zgodny z podstawowymi zasadami ochrony środowiska oraz z głównymi uwarunkowaniami zagospodarowania przestrzennego miasta.

Wykluczono rozwiązania planistyczne mogące stwarzać konflikty lub kolizje z wymogami ochrony środowiska, dzięki czemu są zgodne z warunkami i możliwościami środowiskowymi obszaru. W związku z powyższym uznaje się, że sporządzanie rozwiązań alternatywnych do przedmiotowego projektu jest niecelowe.

Ustalenia planu ogólnego, wyrażane w dyspozycjach funkcjonalno-przestrzennych stref planistycznych, nie przewidują nowych sposobów zagospodarowania mogących oddziaływać trans-granicznie na komponenty środowiska. W związku z czym nie stwierdzono oddziaływania transgranicznego, wymagającego wszczęcia procedury przewidzianej w Konwencji z Espoo – potwierdzonej przez ustawę „Prawo ochrony środowiska”.

15. Wykorzystane materiały:

- „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Częstochowa” – listopad 2019;
- „Opracowanie problemowe w zakresie struktury przyrodniczej miasta, ze szczególnym uwzględnieniem korytarzy ekologicznych oraz terenów zieleni” - Biuro Rozwoju Regionu Sp. z o.o., Katowice, 2014;
- „Opracowanie Ekofizjograficzne dla Miasta Częstochowy” – Katowice 2004 (aktualizacja - 2015 r.);
- „Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska Dla Miasta Częstochowy Z Uwzględnieniem Lat 2010 – 2014 Z Perspektywą do Roku 2017” oraz "Program ochrony środowiska dla miasta Częstochowy na lata 2018-2021 z perspektywą do roku 2025 - projekt";
- „Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego” - Katowice 21 czerwca 2004;
- „Program Ochrony Środowiska Przed Hałasem Dla Miasta Częstochowy Na Lata 2013 – 2018” – Częstochowa 24 marca 2014 r.;
- „Stan Środowiska w Województwie Śląskim w 2013 roku” - Biblioteka Monitoringu Środowiska - Katowice 2014;
- „Komentarz do mapy hydrograficznej w skali 1:50000” - Absalon D., Jankowski A.T., Leśniok M., 1999;
- www.katowice.pios.gov.pl;
- www.e.czestochowa.pl;
- www.czestochowskie24.pl
- www.pl.allmetsat.com;
- www.teraz-srodowisko.pl